

Spisi

KRIŠTOFA ŠMIDA.

Poslovenjeni
MLADINI V ZABAVO IN PODUK.

X. zvezek.
Ludovik, mladi izseljenec.

V NOVEM MESTU 1891.

~~~~~  
Tiskal in založil J. Krajec.

# **LUDOVİK,**

## **MLADI IZSELJENEC.**



Poslovenil  
**P. Florentin Hrovat.**



**V NOVEM MESTU 1891.**

~~~~~  
Tiskal in založil J. Krajec.

Prvo poglavje.

Lovrenec Lipa je imel v najem majhno grajsko kmetijo v Cirknem. Šel je z dnevnim svítom v gozd in sekal les ves božji dan. Ko je bilo solnce vže proti zatonu, šel je proti domu. Na rami je nesel butaro dračja in svojo sekiro. Na enkrat zasliši iz goščave milo zdihovanje.

„To je glas otroka; gotovo je v gozdu zašel in se zgubil. Hočem ga poiskati in mu pokazati pravo pot“, reče Lovrenec sam sebi, poln sočutja do ubozega otroka.

Z veliko težavo je preril skozi zaraščeno grmovje; prišel je na zeleno trato, zaraščeno okoli in okoli z robidovjem in drugim trnjem. Sredi trate je stal košat hrast. Pod njim je klečal zal, ljubeznjiv deček; imel je šest do osem let. Deček je zrl s svojimi lepimi črnimi očmi pobožno proti nebu. Debele solzé so mu kapljale po rudečih licih, roki pa je deržal kvišku sklenjeni. Bil je dobro in lepo oblečen. Njegova suknja je bila od temno-modrega dragega suknja; vsa druga obleka pa bela kot sneg. Dolgi, črnkasti, kodrasti lasje so mu obrobevali nežno glavico. Okoli vratu je imel

dragocen, zobčast zavratnik. Pokrivála pa žalostni deček ni imel nobenega, niti klobuka, niti kape. Vedno ponavlja besede: „O, moj Bog, moj Bog, usmili se me!“ v francoskem jeziku.

Seveda Lovrenec ni umel francoski. Pa dobri deček je besede zgovarjal tako ganljivo, da se je v srce smilil poštemu Lovrencu. Ko jokajoči deček zagleda moža, hiti k njemu, prime ga za roko in milo prosi, naj ga pelje k materi. Le težko je Lovrenec umel, kaj hoče deček. Znal je le semtertje kako besedo.

Lovrenec vpraša dečka, kje zdaj biva njegova mati in kako je v gozdu zašel. Le težko in po mnogih vprašanjih je zvedel od otroka njegovo nezgodo. Deček je bil doma s Francoskega; ime mu je bilo Ludovik. Ko se je pričela znana francoska prekucija, bežali so njegovi stariši na Avstrijsko. Ludovik je bil takrat komaj tri leta star. Njegov oče je spremljal nekega princa, ki je tudi bežal. Bil je še vedno v njegovem spremstvu. Mati z otrokom se je naselila v nekem mestu. Ko pa se je mestu bližala francoska vojska, bežala je mati iz mesta. Na begu je prišla danes v veliko vas, stoječo blizu gozda. Ludovik je sedel s svojo materjo od ranega jutra do poldné v kočiji, ki je bila natlačena beguncev. Ludovik je prosil mater, naj sme iti na vrt, da se nekoliko prehodi. Mati mu dovolijo, pa ostro prepovejo, da ne sme iti z vrta. Otrok to materi obljubi in zdirja ves vesel brez klobuka na vrt. Zdaj zagleda lepo pisanega metulja, hoče ga vjeti. Metulj zleti čez vrtno ograjo. Na njegovo nesrečo so bila odprta vrtna vrata.

Ludovik preganja pisanega metulja na travnik, ki je bil poleg vrta. Zdaj se oglasi v bližnjem gozdu kukavica. Mej svojimi raznimi igračami je imel Ludovik tudi kukavico, ki je bila čedno iz lesa izrezana in lepo pobarvana. Če je pritisnil na stojalo, je zakukala. Neizrečeno je bil otrok vesel, ko je slišal živo kukavico kukati. Hotel jo je tudi videti — za pisanega metulja se ni več brigal. Hitro teče v gozd. Zdelo se mu je, kakor bi se kukavica ž njim šalila. Zdaj se oglasi na tem, zdaj na onem drevesu v gozdu. Ludovik jej sledi od drevesa do drevesa, pa nikjer je ne vidi. Zdaj se spomni, da mora iti zopet k svojej materi. Tekel je, kolikor je mogel, pa ni več vedel, kje je. Mesto, da bi bil šel proti vasi, šel je ravno na nasprotno stran. Taval je več ur po gozdu semtertje, na zadnje je zašel mej trnje in grmovje, da ni mogel več dalje. Postal je truden in lačen. Zdaj poklekne pod hrastom, kjer ga je našel Lovrenec, in prosi Boga, naj ga reši te stiske.

„Napačno si ravnal, da si se dal zapeljati po pisanem metulji in veseli kukavici in nisi slušal svoje matere“, reče mu mož.

Ludovik odkritosrčno prikima z glavo in se milo joka.

„No, no“, reče mu prijazno Lovrenec, „nikar ne jokaj! Mislim, da je Bog uslišal molitev tvojega skesanega srca. Odpustil ti je in poslal pomoč. Zahvali se za to ljubemu Bogu; obljubi mu pa tudi, da ne boš več tako lahkomišljeno pozabil četrte božje zapovedi. Skusil si, kako lahko zaide človek na napačna pota in v nesrečo, če hiti le

za tem, kar v gaja očem in sluša mamljivo vabljenje veselih glasov“.

„Oj žalibog!“ reče Lovrenec, „na tem svetu je še marsikatera zapeljiva stvar, ki človeka še lože zapelje, kakor je tebe pisani metulj. Vabljivi glasovi zapeljavanja morejo mladino pogrezniti v večo nesrečo, kakor je tebe glas vesele kukavice. Naj te Bog tega varuje in srečno vodi po vseh potih tvojega življenja. — Zdaj pa idi z menoj; hočem te peljati k tvoji materi“.

Po ozkeji stezici, katere nisi lahko zapazil, pripeljal je iz trnja in grmovja Lovrenec dečka na pravo pot.

Drugo poglavje.

Ludovik je šel s prijaznim možem po gozdu proti Cirknem. Mej potom ga je Lovrenec vprašal, kako se imenuje vas, kjer je opoldné ostala njegova mati. Deček ni vedel imena; le opisal jo je. Rekel je, da se razprostira na obnožji hriba, na katerem iz drevja lep, velik grad kvišku moli.

„To je Zagorje“, reče Lavrenec; „je pa debeli dve uri hoda do tje. Si pretruden, da bi mogel danes iti tje. Tudi si gotovo zelo lačen, ker nisi nič jedel. Moja hiša ni daleč od tod. Moraš popred z nami večerjati; potem te pa posadim poleg sebe na konja, da jezdiva v Zagorje. V eni uri boš zopet pri svoji materi“.

„Živega dečka je jako razveselila obljuba, da bo smel jahati; to je vže zdavnaj želel. Še bolj pa je bil vesel, da bo še danes videl svojo ljubo

mater. Kar skakal bi bil veselja, ko bi ne bil tako truden.

Zdaj pride Ludovik z možem iz temnega gozda in zagleda pred seboj prijazno vasičo Cirkne. Stala je ob majhnem jezeru, obrobljenem s košatim drevjem. Zahajajoče solnce je s svojimi zadnjimi žarki lepo obsevalo vas. Prva hiša je bila našega usmiljenega moža; imela sta le še nekaj korakov do hišice.

Mati Ivana je prišla z najmlajšim otrokom v naročji svojemu možu naproti iz vežnih vrat, družih pet je stalo okoli matere.

„Si-li vže zvedel najnovejšo novico? Danes o poldné je zasedla francoska vojska Zagorje in vso okolico okoli gozda“, vpraša ga žena.

Seveda Lovrenec v gozdu ni videl, niti slišal o tem, kar se po svetu godi. Zeló se začudi, ko sliši, da so Francozi vže tako daleč prodrli. Še bolj pa osupne dobra žena Ivana, zapazivši, da je mož v hišo pripeljal vže mladega Francoza. Vendar jej je všeč nežni, zali deček; zato ga ljubeznjivo gleda. Otroci so ga prvi trenotek plaho gledali, potem se pa počasi bližajo novemu gostu. Majhna Lizika prva spregovori in reče: „Mislila sem, Bog zna, kako strašni in hudi so Francozi! Če so pa vsi tako prijazni in ljubeznjivi, kakor ta — potem nas otrók gotovo ne bodo pojedli“.

Lovrenec pove svojej ženi, kar je vedel o otroku. Zelo se jej smili Ludovik. „Oj, gotovo je otrok zeló lačen; hočem se podvizati, da bo večerja kmalu pripravljena“, reče in gre hitro v kuhinjo

Otroci se mej tem razgovarjajo z Ludovikom; ker je le slabo govoril, smejali so se.

Ko mati prinesejo skledo močnika na mizo, sede Ludovik z drugimi otroci k mizi, kakor bi bil doma. Živ, kakor je bil, nese hitro polno žlico vročega močnika v usta, da se je v ustnici opekel. Ker mu precej ne pride na misel besedica „vroč“, reče: „Oj, juha je pa vsa polna ognja!“ Otroci se smejajo, vendar so vedeli, kaj je hotel povedati.

Mej jedjo ga vpraša Lovrenec, v katerej gostilni v Zagorji je bil. „Pri zlatej divjačini“, odgovori Ludovik.

„Pri zlatem jelenu, meni deček“, popravi Lovrenec in prepove otrokom glasen smeh, če tudi se sam ni mogel popolnoma smeha zderžati.

Za močnikom prinesó mati na mizo veliko skledo lepega krompirja. Ludovik jih nekaj olupi, pa pusti na svojem krožniku. Bil je vajen jesti krompir le kot prikuho z govedino in pečenko. Rad bi bil imel še poleg krompirja pečeno pišče; pa o tem trenutku ni znal, kako se imenuje. Zdaj pogleda skozi okno in pokaže na vrhunec zvonika, kjer se je lesketal v večernih solčnih žarkih pozlačen petelin. „Kaj je to?“ Otroci so mislili, da meni zvonik, in rekó: „Zvonik!“ — „Tedad mi specite mlad zvonik!“ reče Ludovik. Stariši in otroci se na glas zasmejajo.

Lovrenec pojasni dečku zmoto, ki je pripravila vse v smeh. Žena pa reče: „Ljubo dete, pečena piščeta bi bila za nas kmete predraga jed. Kokoši in piščeta, katere redimo, prodajamo v mesto. Za denar pa si kupimo reči, ki so nam bolj potrebne“.

Prinesla pa mu je h krompirji surovega masla in kos kruha. Prav slastno je jedel in zagotavljal, da bolje diši, nego najboljša pečenka.

Po večerji rečejo oče: „Danes, moj ljubi Ludovik, ne moreva jezdit k tvojej materi. Zagorje in vso okolico so zasedli francoski vojaki; bilo bi jako nevarno po noči popotovati. Ni drugače, moraš pri nas prenočiti. Jutri bomo videli, kaj je storiti“.

Rad bi bil Ludovik še tisti dan videl svojo mater, ker je bil pa zelo truden in zaspan, mu je bilo tudi všeč. Skrbna gospodinja Ivana mu pripravi v spalnici svojih otrok snažno posteljico. Kmalu je deček sladko zaspal.

Ko je spravila tudi vse svoje otroke spat, gre pred vežna vrata in sede na klop k svojemu možu. Po storjenem delu sta sedela tukaj skoraj vsaki večer. Razgovarjala sta se o delu, ki ga imata opraviti drugi dan; govorila o vzgoji svojih otrok in se zahvalila Bogu za vse dobrote, katere jima je skazal čez dan.

Nekoliko časa sedita molčé. Potem reče Ivana: „Meni se zdi najboljšé, da greš sam brez našega gosta v Zagorje. Ludovikova mati, ki je morala bežati pred svojimi rojaki, je skoraj gotovo tam kje skrita in čaka, da najdejo otroka. Ko bi šel otrok s teboj, lahko vzbudi to sum in nesrečna mati pride celó v nevarnost.

„Prav misliš“, priterdi mož. „Zjutraj hočem sam tje iti, da sporočim dobrej gospej o njenem otroku. Brž ko se prične svitati, bodem odrinil,

da kakor mogoče hitro tje pridem. S tem bom pr hranil materi nekaj britkih ur.

„Le, le stori tako“, reče Ivana. „Vsaj si lahko misliš, v kolikih skerbah je mati. Meni bi počilo žalosti srce, ako bi v ptujej deželi zgubila katerega svojih otrôk. Imeti moraš pa tudi vzrok, po kaj greš v Zagorje; zato ti bom dala nekaj piščet; so prav lepa in debela, lahko jih boš prodal“.

„Ta je pa pametna, ta!“ reče mož. „Piščeta mi bodo tudi mesto potnega lista. Vse straže me bodo pustile iti v vas. Tudi krčmarico dobro poznam; je prav dobra in prijazna žena. Rada bo kupila perutnino, da bo mogla dobro postreči ptujim gostom. Najvažneje je pa še to, ker mi bo vedela skoraj gotovo kaj povedati o Ludovikovej materi. Zarano hočem odriniti“.

„Seveda je v teh okoliščinah pot nevarna“, reče Ivana. „Pa gre za delo usmiljenja, zato bo tudi Bog skrbel, da zapreke premagaš. Tega sem prepričana. Drugače bi te za noben denar o tem vojsknem času ne pustila od doma. Dobro storiti je pa dolžnost vsacega in kdor zveršuje to dolžnost, je pod božjim varstvom“.

Tretje poglavje.

Komaj je ura v zvoniku odbila tri in se jelo svitati, napravi se Lovrenec na pot. Pletenico s piščeti obesi na svojo palico in zadene na ramo. Hitro je korakal proti Zagorji. Zato je pa svoj posel tudi hitro opravil.

Okoli osme ure je bil vže doma. Ivana je sedela pri pinji in medla. Séde na klop in si obriše pot s čela.

„Ravno sem umedla“, reče žena, „tu imaš kos kruha in surovega masla. Pa hitro mi povej, kar si zvedel.“

Lovrenec prične tako pripovedovati: „Krčmarica mi je prav obširno povedala vse dogodke; hočem jih pa le ob kratkem omeniti. Vže v jutru se je pridrvilo veliko vozov z beguni v vas. Vozovi so bili kar natlačeni ljudi. Bežali so pred bližajočo francosko armado. Proti poldnevu se je pripeljalo vže toliko kočij in drugih vozov, da niso imeli več prostora po krčmah. Hoteli so le toliko ostati, da konje nakrmé in napojé in sami kaj malega zavžijejo. Potem so hoteli precej iti naprej. Tudi Ludovikova mati, zala gospa, plemenitega pa prijaznega vedenja, je bila mej njimi. Ko je bilo kosilo pripravljeno, gre klicat dečka, kateremu je dovolila iti na vrt. Pa o otroku ni bilo ne duha, ne sluha. Iskala ga je po vrtu, travniku in vasi. Mej tem pridrve avstrijski dragonarji v vaš z žalostnim sporočilom, da pridejo kmalu za njimi francoski konjiki. Iz daljave se je tudi slišal strel. Mej popotniki nastane velika zmešnjava. Pusté jed in pijačo, in priganjajo voznike, naj hitro zaprežejo. Gospoda sama je pomagala voznikom. Ne more pa pero popisati skrbi in žalosti Ludovikove matere. Bila je blede, kot zid. Vila je roki in prosila slehernega, ki ga je srečala v hiši ali v vasi, naj jej pomaga iskati otroka. Ker ljudje niso umeli francoski, seveda niso vedeli, kaj jih prosi. Mej tem

si čul strel vedno bližje in bližje; prifrčale so vže posamezne krogle do vasi. Tovariši so prigovarjali gospej, naj hitro zapusti vas, češ, da lahko pride sovražniku v pest, ki jo bo izročil na Francosko. Pa odgovorila je: „Raje umrjem, nego bi pustila otroka“.

Neki izseljenec, precej prileten mož, jej reče, da se je otrok s svojimi tovariši odpeljal v kočiji, ki je bila v sosedni krčmi, ko je nastal prvi hrup. Gospa gre sama hitro v krčmo in vpraša, če se je otrok res odpeljal. Ljudje jej pritrdijo. Ne vem pa, če ljudje niso gospé umeli, ali pa jih je tako naučil stari mož, ki je bil v velikih skrbeh zavoljo gospé, da ne bi je ujeli ali pa še celó umorili. Smrtno bledej in skoraj nezavednej gospej pomaga na voz stari mož, ki se je tudi sam strahu kar tresel. Komaj je voz oddrdral iz vasi, vže so prihiteli francoski vojaki od druge strani v vas in povžili kosilo, katero so si dali izseljenci pripraviti.

„To je pa res žalostno!“ zdihne Ivana. „Pa povej mi vendar, kdo je nesrečna mati? Kako jej je ime? Kakega vedenja je?“

„Imenovali so jo le gospo Duval. Kakor je videti, bila je baje nekdaž zeló bogata, zdaj pa je menda ubožala. Imela je prav priprosto obleko, če tudi prav snažno. Pripeljala se je v prav navadnej kočiji. S seboj je imela le majhen zabojček. Tudi kosilo, katero je naročila za-sé, za otroka in onega starega moža, je bilo priprosto, rekel bi skromno. Krčmarica, ki ume francoski in mi je vse to po-

vedala, vendar ne more prehvaliti gospé, kako je razumna, prijazna in ponižna“.

Usmilenej Ivani stopijo solzé v oči in zdihne: „Oj, uboga mati! Oj, kako se bo še-le prestrašila, ko doide oni voz in ne bo našla svojega otroka na njem. Ker je sovražnik zasedel okolico, ne bo mogla iti nazaj otroka iskat. Ne bo vedela, kako se mu bo godilo pri ptujih ljudeh. Mogoče, da ga dolgo časa ali pa nikdar več ne bo videla. Resnično, to je velika žalost!“

„Iz serca milujem blago gospo“, reče Lovrenec; „Kje pa je Ludovik? Ali še spi?“

„Oj, nesrečni otrok še prav mirno in sladko spi. Ravno kar sem šla gledat. Kako se bo prestrašil, ko bo zvedel, da svoje matere znabiti več let ne bo videl“, odgovori žena.

Lovrenec reče nekako skrbno: „Kaj hočeva pa z otrokom početi?“

„Kaj hočeva začeti? To se samo ob sébi ume! Ker ga je nama Bog poslal, morava ga obdržati toliko časa, da pride mati po njega. Bog je hotel, da si šel ravno mimo hrasta, pod katerim je otrok tako pobožno molil“.

„Tako mislim tudi sam!“ reče Lovrenec. Kaj pa, če vojska veliko let trpi ali pa bi matere več nazaj ne bilo? Lahko se zgodi, da žalosti zboli in umrje. Kaj hočeva potem z otrokom?“

„S svojimi otroci ga bova zredila“, odgovori Ivana. „Kjer jih je šest, je lahko tudi sedmi brez posebnih stroškov. Bog pa bo to pičlo, kar imamo, tem bolj blagoslovil, če bomo delili z ubogo siroto,

Saj stari Bog še živi, ki je s peterimi kruhi nasisil v puščavi pet tisoč ljudi“.

„To je sicer res“, odgovori mož. „Vendar bi mi bilo všeč, ko bi se otroka usmilili in za svojega vzeli ljudje, ki so bolj bogati, kakor midva“.

„Ko bi se našli taki ljudje in bi se sami ponudili — bi bilo tudi meni všeč. Veš, prosila pa ne bova nikogar. Bogatini navadno tudi niso najradodarnější ljudje. In tudi najbolj usmiljeni bi pač mogli več storiti za otroka kakor midva, gotovo pa ne z boljším srcem. Meni se je sirota prikupil; hočem mu biti skrbna mati. Vem, da ga boš tudi ti ljubil prav po očetovsko“.

„To pač!“ reče Lovrenec. Potem je jel računiti, če bo mogel otroka pošteno rediti in oblačiti pri pičlih dohodkih, katere mu daje kmetija, katero ima v najemu. Pa Lovrenec s svojim računjenjem ni mogel priti do konca.

Ivana ga vstavi in reče: „Kedar hočemo kaj dobrega storiti, ni treba, da bi tako do pičice računili; nekaj moramo prepustiti tudi ljubemu Bogu. Jaz le vedno mislim: ko bi se naš Francek zgubil, brez pomoči in zapuščen taval po kaki deželi, recimo n. pr. po Francoskem, kaj ne, želela bi iz vsega srca, da se ga usmilijo dobri ljudje, vzemó pod streho in mu dali prostorček pri svojih otrocih! Kar pa želimo, da bi nam drugi storili, to moramo tudi mi drugim storiti“. Bila je vidno ginjena, ko je tako govorila. Tudi Lovrenec je bil ginen. „Prav rad bi vzel otroka in zanj skrbel; ker pa nama nič ne preostaja, zamoreva prav težko to storiti“, reče mož.

„Pogostokrat zamoremo več storiti, kakor sami mislimo! Obljubil si, da mi na prvem semnji kupiš novo obleko; opusti to in porabi denar za ubogo siroto!“ reče žena.

„Si prav razumna in usmiljena!“ odgovori Lovrenec. Z obraza mu zginе vsa skrb; bil je zopet vesel, kakor po navadi. „Da, da, tako hočeva storiti. Tudi zame je praznična obleka še dobra eno leto. Tako je v prvem trenutku preskrbljeno za otroka. Hočeva ga obdržati, drugo prepusti za dobremu Bogu!“ reče veselo mož.

V tem trenutku stopi Ludovik v sobo; bil je ves pripravljen za pot. Prijazno vošči obema dobro jutro in prosi Lovrenca, „naj hitro obsedla konja in jezdi ž njim k materi“.

„Ljubi Ludovik“, reče mož, „tvoja mati so vže včera j o poldné šli iz Zagorja. Zdaj so veliko, veliko ur hoda od tod. Bili so zelo žalostni, ker te niso našli; niso pa mogli tebe počakati. Vojaki so jih pregnali. Mej nami in materjo je zdaj sovražnikova armada. Nemogoče ti je zdaj priti k materi“.

Ko deček to sliši, začne na ves glas jokati. Ivani se otrok smili, sede na klop, vzame otroka k sebi in mu briše solze z belim robcem, katerega je imel pri sebi. Potem ga pa prijazno in ljubeznjivo tolaži tako: „Nikar, nikar ne jokaj, ljubo dete! Le poterpi nekaj časa, potem boš zopet videl svojo mater in tvoje veselje bo tem večje. Mej tem pa ti bom jaz mati. Vsi moji otroci te bodo ljubili, kakor bi bil njih pravi brat. Vse, ker imamo, hočemo deliti s teboj“.

Ludovik se ne dá potolažiti in ne jenja jokati. Zdaj ga poskusi drugače potolažiti. Gre ž njim na dvorišče in reče možu, naj spusti žrebe iz hleva. Lovrenec tako stori. Ludovik še žive dni ni videl mladega žrebeta in ni vedel, da je ta konjiček še tako mlad. Na enkrat ga mine žalost in jok. „Oj, kako majhen konjiček, kako majhen konjiček!“ zavpije ves iznenaden. Veselo ogleduje lepo živalico, ki je bila komaj tri mesece stara. Rekel je, da so bili vsi konji, katere je videl v mestu in na poti zeló veliki; ta majhni konjiček pa mu je veliko bolj všeč in je tudi lepši. Lovrenec posadi dečka na žrebe, katero vodi po dvorišči gor in dol. Neizrečeno je bil vesel, da more jahati prvičkrat v svojem življenji, in pa še na tako majhnem, ljubkem konjiči, ki je bil kakor navlašč zanj. Pozabil je vso žalost. Če tudi ste bili lici še mokri solzâ, reče smeje. „Na tem ljubkem konjiči bom dirjal jutri ali pa po jutrajšnjem k svojej materi“.

„Glej, to je pomagalo!“ reče Ivana možu. „Na enkrat je postal otrok vesel. Če hočeš pri otroku premagati čut, ki mu je neprijeten ali celó pregrešen, ni mu treba tega z besedami dokazovati. Vzbudi v otroku le druge misli in čutila, dosegel si vse. Tudi odrasčenim pomaga to, kakor sem sama pogostokrat skusila. Če mi pride kaka muha v glavo, ki me dela otožno, zapojem kako veselo pesem ali pa se začnem pogovarjati z otroci in pripovedovati kako povest. Tudi grem gledat na vrt in polje, kako vse lepo rase in obeta najboljšega sadu. Ni še davno, ko se me je lotila neka

černost. Lizika mi prinese šopek prvih šmarnic, zginila je otožnost in bila sem zopet vesela. Seveda to ne pomaga, kadar nas tarejo hude zemeljske skerbi in težave! Potem pa vzdignem svoje oči proti nebu, spomnim se ljubega Boga, ki za nas vse po očetovsko skrbi in nam bo po kratkem zemeljskem terpljenji dal večno, nebeško veselje. Ta misel me potolaži v križih in težavah“.

Četrto poglavje.

Kmalu se je raznesel glas po okolici, da je prišel mlad Francoz v vas. Vsem se je to čudno zdelo. Mej dnevom je prišlo več radovednih otrok pa tudi mater v hišo naših usmiljenih ljudi, da vidijo tujega dečka. Proti večeru so se zbrali vaščanje pod veliko lipo, ki je stala sredi vasi blizu cerkve. Tukaj so si navadno nekoliko oddahnili po težavnem delu in si prijazno pripovedovali razne novice in zraven kadili iz svojih pip. Ta večer so govorili le o francoskem dečku. Čez nekaj časa pride tudi oče župan in sede k njim. Lovrenec ga zapazi skozi okno. Hitro gre tje, da mu predstavi dečka. Povedal mu je, da je našel dečka v gozdu in ga hoče obdržati pri sebi dotlej, da pride mati ponj.

Nekateri so hvalili Lovrenca zavoljo te keršćanske ljubezni usmiljenja, drugi so majali z glavo, češ, saj ima vže kopico svojih otrok, čemu mu treba si na glavo nakopavati še tujega otroka. Eden kmetov pa, „Krempelj“ po imenu, ki mej sosedi ni ravno slovel za poštenega in imel še posebno piko do Lovrenca, je kar naravnost zahteval,

da morajo mladega Francoza precej spraviti iz vasi.

„Le pomislite sosedje!“ modruje brezsrčni mož, „vsi izseljenci so sovražniki Francozov. Vsaki trenotek znajo priti v vas. Hudo se bodo znosili nad nami, da trpimo otroke njih sovražnikov v vasi. Naložili nam bodo velik davek, oropali vas ali pa še celó požgali. Oj, za božjo voljo, zdi se mi, da vidim vás vže v plamenu“, — zdihne prav hinavsko.

Potem ježno pogleda Lovrenca in obrnivši se k županu reče: „Moja misel je, da srenjski služabnik še ta večer odpelje dečka čez mejo, Lovrenca pa, ki je privlekel otroka v vas, kaznujete s primerno kaznijo v denarji! Pokazal se je prijetla Francozov in nam s tem nakopal veliko nesrečo na glavo“.

Tako je govoril Krempelj. Nekaterih se je polastil strah zavoljo nevarnosti, ki pretí vasi. Ti so pritrdili Krempeljnu. Razumnejši pa, katerim se je tudi smilila uboga sirota, so temu na glas oporekali. Nastane prepir. Ker so precej glasno govorili, jelo se je staro in mlado zbirati okoli zbranih mož, da bi zvedeli, o čem govoré, in pa videli mladega Francoza, ki je vzrok prepira.

Stranki ste postajali vedno hujši. Mej tem pridejo tudi gospod župnik in poslušajo nekaj časa. Potem pa prično govoriti tako: „Možje! delate si strah brez vzroka! Nevarnosti, ki si jo nekateri domišljujejo, za našo vas ni. Pošteni Lovrenec je vzel v svojo hišo nedolžnega dečka, ki prav nič ne ume o homatijah, ki razjedajo njegovo lepo do-

movino. Storil je delo krščanskega usmiljenja. Zavoljo tega naj bi se francoski vojaki maščevali nad vami? So preplemeniti! Marveč vam bodo hvaležni, če bodo videli, da ste ljubeznjivo sprejeli pod svojo streho ubogo siroto, njih rojaka. — Ako bi pa kateremu pretila kaka nevarnost zavoljo dečka, le izgovorite se name. Recite, da sem vam svetoval, naj ostane sirota v vasi. Odgovoren sem za vse. Sploh pa se ravnam po pregovoru: „Stori dobro, in ne boj se nikogar!“

Potem primejo gospod župnik Ludovika za roko; postavijo zalega, ljubeznjivega dečka, ki je bil še ves objokan, ker je zavoljo njega nastal prepir, v sredo mej zbrane može. „Glejte“, rečejo, „takega otroka je nekdanj Jezus postavil v sredo svojih učencev in jim rekel: Kdor katerega teh malih sprejme, ta mene sprejme! Da, svaril je učence in jim rekel: „Glejte, da ne zaničujete katerega teh malih. Povem vam, da njih angelji vedno gledajo obličje mojega očeta, ki je v nebesih. Vaš nebeški oče noče, da bi se kateri teh nedolžnih otročičev zgubil. — Tako je govoril svojim učencem naš božji Odrešenik. Glejte, možje! ta uboga sirota se je res zgubila. Pošteni Lovrenec je našel otroka in ga vzel v svojo hišo. Hočete mu mar to zabraniti? Hočete li, naj sirota okoli tava po svetu, kakor zgubljena ovca? S tem bi hudo žalili angelje božje, ki so prijatelji otrok! Ne ravnali bi po zapovedi našega Odrešenika; tudi bi vam to ne prineslo božjega blagoslova. Če bote vsi tako dobrotljivi in usmiljeni do tega zgubljenega otroka, kakor je Lovrenec, to bo vam in vašim otrokom

prineslo božji blagoslov. — Vi sicer sedite mirno in varno pod tem košatim drevesom, pa pomislite, da je veliko vaših sinov v vojski. Vedno so v smrtnej nevarnosti. Ako bi ta ali drugi teh vrlih mladenčev ležal ranjen in krvaveč pod milim nebom, daleč proč od svojih starišev, bratov in sester, in milo zdihoval po pomoči, poslal mu bo Bog tudi blage ljudi, ki se ga bodo usmili. Verjemite mi, da bo v obilni meri poplačal Bog vašim otrokom, kar ste dobrega storili tej siroti“.

Pri teh besedah so jele jokati matere, sestre in neveste onih mladenčev, ki so bili na vojski in se bojevali za domovino in cesarja; dà, tudi marsikateri oče, brat in sivi starček si je obrisal solzno oko. Vsi so obljubili, da se hočejo vesti po besedah gospoda župnika. Vse je zdaj hvalilo usmiljenega Lovrenca, grajalo pa hudobnega Krempeljna, ki jih je hotel preslepiti s praznim strahom in v trdosrčnost zapeljati.

Ludovik poljubi gospodu župniku roko in se zahvali, da so ga tako ljubeznjivo zagovarjali. Gospod župnik pa prijazno rečejo dečku, naj jih pride jutri obiskat.

Peto poglavje.

Ludoviku je bilo jako všeč povabilo, da sme obiskati gospoda župnika. Lepo skrtači in osnaži vso svojo obleko in prosi svojo krušno mater, naj mu lepo razčešejo njegove dolge lase. Le nekaj mu je še bilo na skrbi. Ni imel pokrivala. Zdelo se mu je pa nedostojno, da bi šel k gospodu župniku gologlav. Zato prosi, če sme vzeti Francetov

slamnik. Ivana méni, da tako priprost slamnik ne pristoja njegovej obleki. Deček odgovori, da je doma tudi tacega nosil, pokrije se; in res, bil je zal deček. Zdaj gre k gospodu župniku. Prišedši do sobe, potrka na vrata in stopivši v sobo, se zopet vljudno prikloni in poljubi roko. Potem reče, da se je prišel še enkrat zahvalit za dobroto, katero so mu včeraj storili.

Župnik je bil častitljiv starček in pravi prijatelj otrok. Umél je dobro francoski. V svojej knjižnici je imel tudi več francoskih knjig, katere je pogostokrat prebiral. V materinem jeziku torej dečka prijazno pozdravi in reče, naj sede poleg njega na naslonjačo. Ko je deček slišal župnika ž njim govoriti v materinem jeziku, postal je zelo zgovoren.

Župniku se smili ubogi deček, ki je zgubil svojo mater in mora pri tujih ljudeh živeti. Jel se je prav prijazno in ljubeznjivo ž njim pogovarjati. Iz vseh odgovorov je spoznal, da je imel otrok dobro vzgojo in da mora biti njegova mati prav blaga in izobražena gosa.

„No, ljubi Ludovik“, vpraša ga mej drugim, „ali si se učil tudi vže brati?“

„Seveda“, odgovori deček, „znam brati“.

Župnik vzame iz omare knjigo, ki je bila pisana za otroke, poda jo dečku, naj bere. Ludovik je bral prav gladko in s povdarkom.

„Kdo te je pa naučil tako lepo in dobro brati?“ vpraša častitljiv starček.

„Moja mati!“ odgovori Ludovik, „druzega učitelja do sihdôb še nisem imel“.

Župnik bi bil zdaj še rad zvedel, če je deček tudi v krščanskem nauku dobro podučen, zato mu stavi več vprašanj. Na vsako vprašanje je Ludovik prav gladko odgovoril, da se je župnik kar čudil. Prav ganljivo je govoril o božji dobrotljivosti do ljudi, o božji previdnosti, ki vse tudi trpljenje, obrača ljudem na prid, o zaupanju na Boga. Nadalje o molitvi in o boljšem življenju na onem svetu, v nebesih, kamor bomo prišli enkrat vsi, če bomo spolnovali to, kar nam je nebeški oče zapovedal spolnovati po svojem ljubem sinu.

Župnika je to prav veselilo, zato reče: „Vidim, da so te mati učili posebno one nauke, s katerimi so se v trpljenju sami tolažili, in ki so nam v trpljenju res tudi najslajši tolažba. Imaš prav pobožno, dobro mater, ljubi Ludovik!“

„Da, da!“ pritrди deček s solznimi očmi; „imajo me pa tudi tako radi, da vam tega še povedati ne morem! Tudi so prav pobožni! Vsako jutro in vsaki večer sva skupaj molila, posebno za očeta, da bi jih zopet našla in se vsi trije smeli zopet vrniti v svojo domovino. Oj, ljuba mati so bili večkrat zeló, zeló žalostni, da so nas pregnali iz domovine, in da zavoljo vojske ne moreva priti k očetu. Da, ljudje še vedeli niso, kako žalostni so bili čestokrat. Če so imeli goste, bili so na videz veseli in niso tožili. Če so pa sami sedeli v sobi pri svojem delu, zdihovali so pogostokrat in se ozirali s solznimi očmi proti nebu“.

„Dobri Bog bo njih pobožno molitev in tvoje otročje zdihovanje uslišal!“ rečejo župnik.

„To upam tudi jaz“, odgovori deček, „pa vendar ne vem, kako je to! Ko sem tam v gozdu molil, vslišal me je Bog precej in mi poslal usmiljenega Lovrenca. Danes pa je vže tretji dan, kar vedno molim in prosim ljubega Boga, naj bi me pripeljal zopet k svojej dragej materi. Pa kakor se mi zdi, ne zmeni se prav nič za moje molitev. Ne morem umeti, zakaj me pusti tako dolgo zastonj prositi. Jaz bi precej vslišal vsacega človeka in mu dal, kar me prosi“.

„S tem bi storil veliko hudega, ljubo dete!“ odgovori župnik. „Le Bog, ki je vsegaveden, sam vé, kaj je nam ljudem na prid. Ker nam le dobro hoče, nas po svojej neskončnej modrosti ne more vselej vslišati tako hitro ali nam pomagati, kakor sami želimo. Želje ljudi so pogostokrat zelo ne-spametne; da, čestokrat bi nam to, kar se nam dobro zdi, ne bilo na prid. Vendar pobožna molitev ni nikdar brez koristi. Pogostokrat pomaga Bog pozneje in drugače, kakor smo želeli, pa bolje, kakor si želeli moremo. Za zdaj te je Bog preskrbel in pripeljal k dobrim ljudem, tvojo ljubo mater bo v trpljenji tudi potolažil. Mislim, da kmalo pride dan, ko boš k materi prišel“.

„Oj, ljuba, draga mati!“ vzklikne Ludovik in sklene roki, „saj še povedati ne morem, kako zelo jih ljubim, in kako mi je žal, da sem jim s svojo lahkomišljenostjo še pomnožil trpljenje in žalosti. Oj, kako so v skrbeh zavoljo mene in se gotovo čestokrat jokajo“. Ubogi otrok sam začne na glas jokati.

„No, no, ljubo dete, le potolaži se!“ reče župnik. „Jok in zdihovanje ti prav nič ne koristi. Vse, kar moreš zdaj storiti, je — da moliš za svojo mater, si prav pobožen in dober in se pridno učiš, da jim s tem veselje storiš. Vsaki dan te hočem po eno ali dve uri učiti predmetov, ki ti bodo kedaj potrebni. Le povej to tvojima rednikom in ju pozdravi. Jutri ob tej uri pridi zopet k meni, in nikar več ne jokaj! Bog bo vse prav obrnil in tvojo in materino žalost spremenil v veselje“.

Z veseljem se je hodil Ludovik k župniku učiti; te ure so mu bile najprijetnejše mej dnevom. Imel je pa tudi veliko veselja do uka in je vrlo napredoval. Prav po otročje je tudi ljubil in spoštoval blagega moža in mu bil hvaležen iz vsega srca. Ludovik bi bil rad svojo hvaležnost tudi pokazal. Blagemu župniku je bilo ime Bonifacij. Na večer pred godovnim dnevom prosi Ludovik svojo krušno mater, naj mu podari desetico. Žena vpraša otroka, čemu mu bo denar.

„Oj, dobremu in ljubeznjivemu gospodu župniku bi rad dál za god kako darilce“, reče Ludovik.

„Kaj pa moreš kupiti za desetico, da bi bilo všeč gospodu? Desetice jim pač ne misliš podariti?“ odgovori žena.

„Seveda bi bilo čudno, ko bi jim mislil desetico podariti. Rad bi pa za desetico kupil gospodu nekaj, kar jim bo gotovo všeč in jih veselilo. Gospod župnik imajo prav radi cvetlice. Imajo veliko vrtnic na vrtu in komaj čakajo, da bodo

jele cveteti. Imajo pa le še popke. Tudi na našem vrtiču je videti po rožnih grmičih le same cvetlične popke, tako tudi na vseh vrtih po vasi. Pregledal sem vse. Le mlinar ima na svojem oknu vrtnice v najlepšem cvetji. Prosil sem mlinarjevega sina, naj mi podari nekaj cvetov, rekel mi je, da jih prodaja po dva krajcarja. Podariti mi ni hotel niti enega cveta. Za desetico dobim toliko cvetov, da lahko naredim lep šopek, katerega ponesem za god gospodu župniku“.

Ivana reče smeje: „No to mi je pa vseč, da tako ljubiš in spoštuješ gospoda župnika. Na, tu imaš desetico. Zato ti jo pa prav rada dam“.

Veselo teče Ludovik z desetico proti mlinu. Prišedši tje reče mlinarjevemu dečku, naj mu dá za desetico nekaj rožnih cvetov. Tudi mlinar to sliši, pokliče Ludovika k sebi in mu reče: „Čemu ti je treba kupovati vrtnice! Veš, Ludovik, da je nespametno trošiti denar za take nepotrebne reči. Počakaj še štirinajst dni, potem imaš zastonj vrtnic, kolikor jih hočeš. Tako nespametno ravnaajo tudi nekateri ljudje, ki drago plačujejo sadje in sočivje, da ga kaka dva tedna popreje jedó; pozneje pa je boljše in cenejše. Treba je le počakati, o svojem času vse cvete in dozori“.

Ludovik žalostno in milo gleda moža, potem pa reče, da bo cvete rabil za šopek, katerega bi gospodu župniku rad dal za god. Zdaj se mlinarju čelo razvedri; prav prijazno reče dečku: „Če pa to misliš — je pa vrlo lepo! Denar pa le spravi v žep, dragi dečko! Za gospoda župnika dam pa

rad vse. Ne nekaj cvetov — ampak cvetočo vrtnico ti podarim“.

Zdaj je bil Ludovik neizrečeno srečen in vesel. Brzih korakov hiti proti domu s cvetlico v rokah. Drugo jutro se obleče snažno in lepo, kakor je le mogel. Potem pa veselo hiti z vrtnico k gospodu župniku in ponudi cvetočo vrtnico za god z voščilom, ki se ga je naučil:

Cvetje krasno naj ovija
Se po potih Vaših dni,
Svet'ga raja lepotija
Naj naproti Vam žari.

Župnika je ganila Ludovikova otroška hvaležnost in ga vpraša: „Kje pa si dobil to lepo vrtnico?“

Po otroški priprostosti je Ludovik natanko vse povedal. Iz pripovedovanja je sprevidel, koliko si je deček prizadel, da bi mu storil veselje. Poln veselja reče: „Bog naj te blagoslovi in spremlja po vseh tvojih potih, podoben si tem nežnim cvetom; ostani vedno nedolžen in pobožen, in razcvetal se boš lepše, kakor te vrtnice“.

Ko je prišel praznik sv. Ludovika, hotel je župnik tudi dečku storiti kako veselje. Podaril mu je za god lepo vezano molitveno knjigo z zlato obrezo. V spodbudo mu je na molitvenik tudi napisal pregovor: „Mladost in lepota zveneta kakor cvetlica; kdor pa živi po božjih zapovedih, bode živel vekomaj“.

Ludovik je bil silno vesel molitvene knjižice. Rekel je, da mu je ljubša nego ves svet, ne bili bi mu mogli dati gospod župnik kaj boljšega. Bilo je

pa to darilce zanj res najkoristnejše. V molitveniku so bile najlepše molitve. Molil je Ludovik zjutraj in zvečer doma, ob nedeljah in praznikih pa pri božjej službi v cerkvi prav pobožno razne molitve, ki so bile v knjigi.

Šesto poglavje.

Naš Ludovik se je kmalu privadil življenja na kmetih. Pridobil si je v kratkem srca svojih rednikov. Z otroci pa je postal precej tako domač, kakor bi bil brat. Ker so bili vsi tudi njemu prijazni in ljubeznjivi, pozabil je skoraj, da živi mej tujci. Vedno je še hrepenel po svojej materi; pa ni bil več žalosten. Tolažil se je s sladko nado, da kmalo vidi zopet svojo mater. Vesela živost, ki je lastna otrokom, pregnala mu je vse žalostne misli. Bil je vedno vesel, prijazen, postrežljiv in šaljiv, da so ga vsi v hiši od dné do dné bolj ljubili; da, po vsej vasi je bil priljubljen.

Priprosta, kmetška hrana se mu je seveda začetkoma nekako čudna zdela. Precej prvo jutro, ko je nekoliko pozabil svojo žalost in postal zopet židane volje, šel je z otroci okoli vasi in jezera, da si ogleda okolico. Prišedši nazaj v hišo, precej vpraša, če je kava vže pripravljena?

Žena se nasmeja in reče: „Na kmetih imamo svoje navade, katerih se boš moral privaditi. Nekateri imenitni meščanje pijejo kavo brez mleka; mi kmetje pa pijemo mleko brez kave. To je mnogo ceneje, pa je tudi mleko bolj zdravo in tečno. Le pokusi!“

Prinese mu skledico mleka in velik kos črnega kruha. Ker je Ludovik hodil skoraj dve uri po polji in travnikih in mu je bilo tudi vroče, dišalo mu je mleko prav dobro. Rekel je, da bi mu najboljša kava ne dišala tako dobro; zato bo tudi zanaprej le mleko zajuterkoval. Tako je bilo z drugimi jedmi. Le redko je dobil meso, navadno le močnate jedi, mleko in surovo maslo, kuhano sadje in razno sočivje. Vsako jed pa je znala Ivana prav okusno pripraviti. Kmalo se je popolnoma privadil priproste hrane. Ker je več hodil kakor v mestu, bil je tudi bolj lačen; vsaka jed mu je dišala in prav dobro teknila. Ker je mesto belega jedel črni kruh in mesto sladčic le sadje, postali so njegovi zobje lepši in beli kakor slonova kost. Sploh je postal veliko bolj čvrst in zdrav ter se razcvetal kakor vrtnica.

Pač ni nihče bolj čutil prijetnost življenja na kmetih, nego naš Ludovik. Od kar je pomnil, stanoval je vedno v ozkej ulici v mestu, zato mu je bilo jako všeč na deželi. Skoraj vsaki dan je videl kaj novega, kar mu je delalo veselje. Njegova rednica Ivana je pa bila tudi prava prijateljica naravne lepote in tudi v otrocih vzbujala čut za to krasoto. Ker se je Ludovik v kratkem času popolnoma naučil jezika, mogel se je z vsakim razgovarjati, kakor se mu je zljubilo.

Necega dné je Ivana dala sobo pobeliti, osnažila je okna, majhno ogledalo na steni in omila tla, da so bila prav bela. Ko Ludovik stopi v sobo, ogleduje jo in reče: „Je prav svitla in prijazna, vendar smo v mestu stanovali v sobi, ki je

bila veliko lepša. Ob stenah so visele slike dežel in krajev; mej oknoma je viselo veliko zrcalo z zlatim okvirom; tla pa so bila pregrnjena s pisanimi preprogami. Tako bi morali olepšati tudi to sobo“.

„Dragi Ludovik“, odgovori žena, „mi kmetje nimamo toliko denarja, da bi tako zaljšali svoja stanovanja. Tega pa tudi treba ni. Okoli sebe imamo najlepšo okolico; le poglej skozi okno! kako lepo modro je nebo, kako lepo zelen je gozd in polje; le poglej, kako lepo zlati jutranje solnce drevje in tam-le zvonik! Kaj tacega ne more slikar naslikati. Travnik z raznimi cveticami, razprostirajoč se pred našim oknom, je tako lepo pisana preproga, da po lepšej ni hodila še nobena princezinja. In jezero tamle, v katerem se odseva modro nebo, gozd, skalovje in mlin z novo streho od opeke je veliko zrcalo mnogo lepše, kakor ga vidiš v palačah kraljev in cesarjev. Ni li tako?“

„Seveda!“ odgovori Ludovik. „V mestu nisem videl nikdar kaj tako lepega. Če sem pogledal skozi okno, videl sem le strehe, zidovje in cestni tlak. Na kmetih pa je vse lepše!“

„Kaj ne“, reče Ivana, „ljubi in dobri Bog nam je naše bivališče na zemlji prav lepo olepšal? Le povej mi, ali ni vsega, ker vidimo okoli sebe, prav lepo naredil in ozaljšal z najlepšimi baryami?“

„Res je tako!“ odgovori deček, „Bog je prav dober in dobrotljiv. To pa spoznamo veliko bolj v prostej naravi kakor mej mestnim zidovjem“.

Semtertje je Ludovik sam po otroško povedal, kako prav modro o življenji po mestih in na kmetih.

Poleti je vstajal Lovrenec s svojo družino s solčnim vzhodom, in kmalo potem ko je solnce zašlo, so šli spat. Vse poletje niso prižgali luči v hiši. Ludovik se je privadil temu redu; bil mu je všeč. Popreje ni nikdar videl solncea vzhajati; zdaj pa se ni mogel dovolj načuditi krasnim jutrom in vzhajajočemu solncu, katerega je videl skozi okno.

„Pač so ljudje po mestih pravi nespametneži, da prelepa jutra prespé, zvečer pa pri luči do polnoči berlé. Koliko večje veselje bi imeli, ko bi šli zgodaj spat, v jutru pa zopet zarano vstali. Koliko, koliko denarja bi si tudi pri svečavi prihranili!“ modruje Ludovik.

Pogostokrat je šel z otroci tudi v gozd jagod nabirat. Enkrat so prišli v majhno dolinico, lepo, da lepša biti ne more. Po holmcih na okoli so rasli košati hrasti in vitke breze s svitlozelenim listjem ter delale prijetno senco. Po rudečkastim skalovji so kviško molele temnozelenelne jelke in semreke. Po dolinici je šumljal bister potok in napajal travnik, da je lepo rasla trava in cvetice. Ob vznožji holmcev in okoli skalovja je bilo polno rudečih jagod. Na obrežji potoka so rasle spomence tako gosto, da je bilo vse modro ljubkih cvetlic.

„Tukaj je pa lepo!“ vzklikne Ludovik. „Proti temu ni nič veliki vrt, na katerega sem hodil z materjo se sprehajat. Videl sem več peska, nego trave in cvetlic. Drevje tudi ni imelo vej; bilo je podobno velikim, zelenim oblam. V tej dolinici pa je na izobilo lepo dišečih jagod; ob potoku cveté na tisoče in tisoče modrih cvetlic; drevje razpro-

stira svoje košate veje; da, vsa okolica okoli vasi je podobna lepemu vrtu. Hvalim in povelečujem mogočnega vrtnarja ljubega Boga, ki je zasadil jagode, spomenice in košate hrastove! Ko pridem zopet k svojej ljubej materi, ne bodeva šla več v mesto. Na deželi bova stanovala in se veselila ljubega solnca, dihala čisti zrak, občudovala krasoto cvetlic, zelišč in drevja ter hvalila dobrega Boga za vse to“.

Veliko veselje za Ludovika je bilo tudi, da so se zvečer zbrali vsi vaški otroci pod košato lipo sredi vasi ali pa na bližnjem travniku. Tukaj so imeli svoje igre. Ker je bila ravno vojska, igrali so se dečki „vojake“ in sukali svoje orožje. Ker še niso nikoli videli, kako se urijo vojaki, bili so zelo neukretni. Ludovik pa je v mestu večkrat gledal vojake, ko so se vadili. Marsikaj si je zapomnil. Nekoliko časa jih gleda, potem pa jim reče, da ne delajo prav. Če jim je pa všeč, hoče jim pokazati, kako morajo korakati in sukati svoje orožje.

Otrokom je bilo všeč, da jih Ludovik vadi. Pokazal jim je, kako morajo korakati, ravno stati, na različne načine sukati svoje orožje — leskovo palico. Učil jih je počasi in hitro korakati, zabračati na desno, levo itd., kakoršne vaje imajo sploh vojaki. Vsi dečki so rekli, da umé svoj posel; zato so ga pa tudi enoglasno zvolili za svojega poveljnika. Ludovik ni bil malo ponosen na to čast! Najprvo mu je bilo na skrbi, da preskrbi svoje vojake z vsem, kar potrebuje v službi vojak, kakor je rekel. Na Ludovikovo prošnjo je kupil

bogati mlinar svojemu sinu v mestu majhen boben. Treba je bilo tudi še zastave. Zato je dala Ivana robec, ki je bil pa vže nekoliko raztrgan. „To prav nič ne dé! Čem bolj je razkosana zastava tem slavnjejše za vojake“, reče Ludovik.

Mej staro šaro je našel doma tudi nekaj posebnih in pozlačenih niti. Prosil je, če jih sme vzeti. Ivana mu rada dovoli. Naredil je zvezdo, katero je pripel na suknjo, kadar so imeli svoje vojaške vaje. Iz zlatega in srebrnega papirja je naredil razne redove, s katerimi je odlikoval najspretnejše dečke — svoje vojake.

Zvečer so sedeli kmetje pod košato lipo in pušili tobak. Veselo so gledali otroke, ki so se igrali „vojake“. Tudi gospod župnik je čestokrat odprl okno in gledal igro. Všeč mu je bila ta igra otrok; vsaj je imel rad vesele otroke, in pa če so se očitno in skupno kratkočasili in igrali. Semtertje so prišle tudi matere pod lipo in se veselile spretnosti svojih nade polnihotrok. Vendar so pripoznale, da je najspretnejši Ludovik. Drugi vaški otroci so bili zagorelih lic in krepke, čvrste rasti; Ludovik pa je bil kakor mleko belega lica in vitke rasti. Umel je vse prav dobro vrediti; prav resno je zapovedoval; lahko bi bil rekel, da mu je ta igra najimenitnejši posel.

„Bi li kedaj rad postal vojak?“ vpraša ga necega dne skrbna Ivana.

„Seveda!“ odgovori Ludovik.

„Kot vojak bi v vojski lahko zgubil življenje!“ reču mu na to,

„To dobro vem“, odgovori deček. „Ni še dolgo, kar sem bral v knjigi, ki so mi jo posodili gospod župnik, da je lepo in slavno umreti v vojski za domovino!“

Sedmo poglavje.

Veselo sta Lovrenec in njegova blaga žena Ivana preživela poletje, če tudi sta imela čez glavo dela. Po svojih zmožnostih so jima pomagali tudi otroci pri delu; to je bilo staršem na veliko veselje. Tudi Ludovik je prijel semtertje za kako delo, če tudi tega dosihdob ni bil vajen. Vendar žetev ni bila tako bogata, kakor so pričakovali. Lovrenca je pa zadela še druga nesreča. Poginil mu je najlepši konj. Ker je bilo veliko silnega dela na polji, moral je precej prav drago kupiti družega. Mej tem se je vedno bližal dan, ko mora graščini plačati najemščino. Ni pa mogel spraviti skupaj vse svote. Prosil je tega in onega premožnega sosedu, naj mu pomaga v zadregi in posodi denar. Tisti, ki bi mu bili lahko pomagali, mu niso hoteli. Lovrenec in Ivana sta bila v velikih skrbih; zakaj v zakupni pogodbi je bilo naravnost določeno, da ima gospod precej pravico odpovedati, če ne plača najemščine ob določenem dnevu grajskemu uradu v Zagorji. Ko pride plačilni dan, prešteje Lovrenec še enkrat svoj denar, ki ga je spravil skupaj. Manjkalo mu je še dva in dvajset goldinarjev.

Ves žalosten in v skrbih reče svojej ženi: „Oj, gospod oskrbnik bo gotovo zelo nejevoljen! Vendar bo pa menda sprevidel, da nisem mogel

skupaj spraviti vse najemščine, ker je bila slaba letina in sem imel po vrhu še nesrečo pri živini. Vsaj upam, da bo imel usmiljenje in potrpljenje z nami in nas ne pognal z otroci vred po svetu“.

„Bog daj, da bi tako bilo!“ reče Iyana vsa žalostna. „Mej tem hočem prav goreče Boga prositi, naj ne pripusti, da bi bili pregnani iz te hiše naši otroci, ki nimajo družega domovja.“

„Le stori tako; tudi sam hočem vso pot do uradnije moliti“, reče Lovrenec in gre ves potr iz hiše,

Oskrbnik je bil strog mož in malo besedi. Na Lovrencevo prošnjo še ne odgovori. Molčé prešteje denar in ga spravi; da Lovrencu pobotnico za plačano svoto, opomni ga, koliko še manjka in reče: „Znani so vam pogoji zakupnega pisma. Če ne prinesete do solnčnega zahoda ostalih dva in dvajset goldinarjev, niste več zakupnik. Jutri morate zapustiti hišo in si poiskati drugo domovje. Od vaše hišne oprave ali živine bom si obdržal toliko, da se spleča dolžna svota. Razun tega se je oglasil vže tudi drug zakupnik, ki ponuja večjo najemščino, kakor jo plačujete vi“. Potem vzame iz omare zakupno pismo in reče: „Le pogledjte, da se vam ne godi krivica. Pogodbo ste sami podpisali in nič se ne dá predrugačiti. S tem veste moje mnenje!“

S težkim srcem je šel Lovrenec skozi gozd proti svojemu stanovanju. Vedno mu je bilo pred očmi, koliki jok in zdihovanje bodo zagnali žena in otroci. Solze mu stopijo v oči, pogostokrat je zdihnil, kakor bi hotel izdihniti svojo dušo. Pot je

držala ne daleč od onega hrasta, kjer je našel mladega Ludovika. Po stezici gre tje, poklekne pod košatim hrastom, sklene svoji roki in začne prav goreče moliti tako: „Ljubi Bog! na tem mestu je klečal Ludovik, kot zapuščena in zgubljen sirota in s povzdignjenima rokama zdihoval k tebi — uslišal si njegovo molitev! Zdaj klečim jaz in zdihujem k tebi v tej stiski. Oj, usliši moje zdihovanje! Usmili se mene, moje žene — mojih otrok in tudi sirote Ludovika! — Saj si sam rekel: Bodite usmiljeni, in bodete usmiljenje našli. — Usmilil sem se uboge sirote, usmili se tudi ti mene in mojih ubogih otrok. O dobri in usmiljeni Bog, ne zavrzi moje prošnje!“

Tako je molil in zdihoval Lovrenec pod hrastom. Čutil se je potolaženega in nekako vselega. Vstal je in šel proti domu. Komaj je šel kakih sto korakov, kar mu pride Ivana na proti. Lovrencu se to čudno zdi in jo skrbno popraša: „Se je li doma kaka nesreča pripetila, da si mi prišla tako hitro naproti?“

„Ne nesreča, ampak velika sreča!“ odgovori Ivana in se veselo smeja.

„Kaj ne, oskrbnik noče čakati?“ poizveduje, ko je bližje prišla.

„Ne, noče!“ odgovori Lovrenec žalostno in zamišljeno.

„Zdelo se mi je tako!“ odgovori Ivana vselega obraza.

„In to mi moreš s smehom reči!“ reče Lovrenec nejevoljno.

„Zdaj pač!“ odgovori žena; zakaj Bog nam je pomagal iz zadrege. Neizrečeno sem vesela in hvaležna Bogu, da bi kar na glas oznanovala vsemu svetu njegovo dobroto in usmiljenje! Nisem mogla čakati, da prideš domov, morala sem ti iti na proti, da ti naznanim veliko srečo, ki nas je doletela. Sam Bog se nas je usmilil! Le poglej!“ Pri teh besedah mu pokaže dvajset svetlih zlatov.

Lovrenec je komaj verjel svojim očem. „Za božjo voljo, kje si dobila toliko zlatov?“ vpraša mož. —

Ivana mu odgovori: „Če bi vgibal tudi več dni, da vse leto, ne bi vganil, kje sem dobila denar. Hočem ti torej precej prav ob kratkem povedati. Ko si iz doma odšel, bilo mi je tako težko pri srci, da ti ne morem povedati kako. Odrasli otroci z Ludovikom so se šli učiti krščanskega nauka; mlajši so se igrali na vrtu, najmlajši je ležal v zibelki in sladko spal. Poiščem obleko otrok in jo pregledujem, če je kje treba kaj zašiti, in sedem k mizi. Šivala sem prav urno, mej delom pa vedno zdihovala k Bogu, naj nam pomaga iz te zadrege, ozrši se zdaj skozi okno po otrocih na vrtu, zdaj po otroku poleg sebe v zibelki. „Oj, ljubi Bog“, zdihovala sem, „usmili se nedolžnih otrok, ki nič ne vedo o skrbah, ki me tarejo, niti o nesreči, ki jim preti“. — Marsikatera solza je padla na obleko, ki sem jo imela ravno v roki. Vzamem v roko tudi Ludovikovo suknjo, ki je tudi vže semtertje raztrgana. Zašila sem, kjer je popustila kaka nit. Potem sem še pogledala, če je kaka gumba odtrgana ali pa natrgana. Na eni

gumbi zapazim, da je pretrgano sukno, s katerim je bilo obšito. Iz raztrgane prevleke se je nekaj svetilo, kakor bi bilo zlato. Z nohti raztrgam poškodovane niti na gumbi in — imela sem v roki cekin. Lahko si misliš, kako sem se zavzela. „O, moj Bog“, zdihnila sem — „vsaj je to zlato. Kako je prišel zlat v gumbo?“ — Premišljujem in premišljujem, in nisem si mogla drugače misliti, da so zašili zlate v gumbe; hoteli so jih skriti. Ludovikova mati je morala bežati iz dežele. Beguni so pa izpostavljeni raznim nevarnostim. Na ta način je hotela denar skriti in ga rešiti roparskih rok.

Mislim si, gotovo je v vsakej gumbo zlat. Odrežem gumbo za gumbo, pretrgam sukno in našla sem v vsakej zlat. Tako sem dobila teh dvajset cekinov. Bog pa nam je tudi pomagal iz zadrege. Zamoreš plačati oskrbniku vso najemščino še danes, in ne bo treba se nam seliti iz našega stanovanja!“

Lovrenec premišljuje nekaj časa, potem pa reče: „Ne vem, če nam je pomagano s tem denarjem! Vsaj denar ni naš; je Ludovikove matere. Bog pa me varuj, da bi se dotaknil tujega blaga!“

„Tudi meni je prišlo to na um“, odgovori Ivana, „premisli la sem pa stvar dobro. Le poslušaj! Ludovikova mati ni tako revna, kakor smo mislili, da imovitejša nego smo mi. Gotovo bo rada plačala nekaj za hrano in postrežbo svojemu otroku. To tudi smeva zahtevati po vsej pravici. Če računiva po goldinarji na teden, to pač ni preveč. Razun tega sva za Ludovika vže marsikaj potrošila. Prinesel je s seboj v hišo le, kar je imel na

sebi; klobuka pa še ni imel. Kupil si mu lep, nov klobuk, jaz pa sem ga preskrbela s potrebnim perilom. Omislila sva mu tudi obleko za delavnike, da more praznično bolj varovati. Ravno tako sva mu pustila narediti nove škornje, stare pa mu je čevljar popravil. Tako sva ga od glave do nog popolnoma oblekla. Do te ure znaša hrana in obleka mnogo več, nego dva in dvajset goldinarjev. Vzemi brez skrbi te-le štiri zlate — veljajo ravno dva in dvajset goldinarjev in jih nesi oskrbniku“.

„Res je tako!“ reče veselo Lovrenec. „Z lahko vestjo moreva te štiri zlate za-sé obrniti. Bog sam naju je rešil iz te velike zadrege. Naj bo češčeno vedno njegovo sveto ime!“

Nekaj časa Lovrenec molči, potem pa zopet reče: „Oskrbnik se bo čudil, kako sem mogel tako hitro denar dobiti. Kaj naj mu rečem, če me o tem kaj vpraša?“

„I, kaj mu hočeš reči? Le reci, da ti je dala denar žena, in da o njem nisi ničesar vedel do trenutka, ko ti ga je dala. Zdaj se pa le podvizaj, tudi meni se mudi domov k otrokom“, reče Ivana.

„Le nekoliko idi še z menoj; da ti pokažem hrast, pod katerim sem našel dobrega Ludovika“, reče jej še mož. — Gre naprej po grmovji, žena pa za njim. „Glej, Ivana!“ reče, ko sta prišla na majhno, zeleno trato, „to.le je ono drevo, pod katerim je Ludovik tako prisrčno k Bogu zdihoval; Bog ga je uslišal. Pod tem drevesom sem tudi jaz ravnokar prosil Boga, naj nam pomaga. Tudi mojo molitev je uslišal. Oj, nisem mislil, da celó

nemogoče bi se mi bilo zdelo, da se bom mogel še tisto uro pod ravno tem drevesom zahvaliti Bogu, ker mi je pomagal v sili“.

Lovrenec poklekne, sklene roki in moli: „Ljubi nebeški oče! Ravno tako prisrčno kakor sem te popred prosil, zahvalim se ti zdaj. Nisi zavrgel moje prošnje, sprejmi dobrotljivo zdaj tudi mojo zahvalo!“

Ivana poklekne poleg svojega moža in tudi moli. Oba sta bila neizrečeno vesela, da dobri Bog tako ljubeznjivo skrbi za nas revne ljudi. Spominja se nas in nam pomaga v sili. Njuna ljubezen, zaupanje, otročja hvaležnost do Boga je napolnila srci z večjim in slajšim veseljem, kakor bi jima ga moglo dati bogastvo vsega sveta.

Ivana gre hitro proti domu; Lovrenec pa jo je krenil zopet proti Zagorji, da plača še dolžno najemščino. Bilo je vže precej pozno, ko je prišel nazaj v svojo prijazno dolinico.

Polna luna je playala vže visoko na nebu, razsvetljevala prijazno vasico in odsevala v mirnem jezeru. Ivana je sedela pred hišnimi vrati na klopi in pričakovala svojega ljubega moža. Otroke je bila vže zdavnaj spravila spat in pristavila večerjo k žrjavici na ognjišči. Skupaj gresta v sobo k večerji in se razgovarjata o dogodkih preteklega dné.

Mej drugim jo vpraša Lovrenec: „Vé li Ludovik, da so bili v njegovej suknji všiti zlati?“

„Tega ne vé!“ odgovori Ivana. — „Vprašala sem ga o tem. Rekla sem mu, da so gumbé na njegovi suknji raztrgane, zato jih bom potrgala in druge prišila. Bilo mu je to prav všeč. Ko bi znal,

da so v gumbah všiti zlati, gotovo bi bil rekel, naj iz njih poberem zlate“.

„Tudi prav! Če se je materi primerno zdelo, da mu ni nič omenila o denarji, nočeva mu tudi midva tega povedati“, reče Lovrenec.

„Tako menim tudi jaz“, reče Ivana. „Če tudi ne vé za denar, hočem ga le zanj porabiti. Prav varčno bom rabila denar, kakor ptuje premoženje, ki mi je v varstvo izročeno. Lahko bom dala odgovor za vsaki krajcar; zato bom pa tudi skrbno zapisavala, za kar sem potrošila kak novčič. — Čestokrat sem bila dosihdôb v skrbah, češ, kje naj jemljem denar, da oblačim živega otroka. Na enkrat strga nove škornje. Zdaj je tudi zato preskrbel ljubi Bog. Nehoté mu je s tem mati dala več denarja s seboj, nego ga potrebuje zdaj“.

„Zlati, katere je imel Ludovik v gumbah všite, so za nas skriven zaklad. Prinesel je tudi nam zaklad v hišo, ne da bi znal za to. Ta zaklad je tudi nam na prid. Brez tega denarja bi ne bila mogla najemščine plačati“, odgovori Lovrenec.

„Gotovo ne!“ pritrdi Ivana. „Kar sva v denarji izdala za otroka, je malo; kar pa je pojedel, se prav nič ne pozna pri tolikem gospodarstvu. Ko bi ne bila vzela otroka v hišo, gotovo bi si ne bila prihranila deset, še manj pa dva in dvajset goldinarjev“.

„Tako je, moja Ivana“, pritrdi Lovrenec. „Ko bi ne bila sprejela sirote pod svojo streho, morala bi zdaj to hišo s svojimi otroci zapustiti. Ker sva se pa otroka usmilila in mu storila dobro, skazal je po njem Bog tudi nama še mnogo večjo

dobroto. Oj, hvaliva Boga, ki vse tako modro vlada, in tudi najmanjšo dobroto, ki jo storimo, tukaj ali pa na onem svetu obilno poplača“.

Ves ginjen se ozrè Lovrenec proti nebu. Tudi Ivana sklene roki. Oba umolkmeta. Nastane neka sveta tihota. Bleda luna je svetila skozi zeleno drevje okoli hiše in prijazno skozi odprto okno v sobo. Hladni vetrič je pihljal prijetno vonjavo cvetočih lip notri v hišo. Pobožna zahvalna molitev teh dobrih ljudi pa se je vzdigovala kot prijetno dišeče kadilo proti nebu. Bila je Bogu prijeten dar.

Osmo poglavje.

Nastopila je prijazna jesen z vsemi svojimi darovi. Jela je pa tudi vže pisano barvati gozde po okolici. V vasi še nisi videl soyražnega vojaka. Le večji davki so mirnim vaščanom naznanjali, da je vojska v deželi. Necega večera pa so jele na enkrat odmevati po prijaznej dolini vojaške trompete. V vas pride francoski polk vojakov in ena stotnija ostane v vasi za neodločeni čas. Ivano je začelo nekako skrbeti, češ, vojaki bi znali zvedeti, da ima v svojej hiši otroka starišev, ki so bili pregnani iz domovine; ravnali bodo grdo z dečkom in se maščevali nad njima, da sta ga vsprejela pod streho. Naznanili so tudi Lovrencu, da dobi v svojo hišo enega francoskega vojaka; naj pride ob določenem času pod vaško lipo, da ga pelje v svoje stanovanje.

Ludovik je hotel precej obleči svojo praznično obleko, da dostojno vsprejme in pozdravi svojega rojaka. Ivana pa mu reče: „Le obdrži to obleko;

najbolje bo za te, da se kažeš domačega otroka in si opravljen, kakor je France. Pazi tudi dobro, da ne začneš z vojakom francoski govoriti. Naši tuji gosti ne smejo precej zvedeti, da si njih rojak. Popreje moramo videti, kako se bodo vedli do nas.

Kmalopride francoski vojak. Bil je resen mož, zagorelega obličja. Stopivšemu v sobo je bilo jako všeč, ko je videl okoli sebe prijazne, gostoljubne ljudi. Sede k mizi in si natlači svojo pipo. France prinese vrč dobrega piva in ga postavi pred vojaka na mizo. Lizika je mej tem pogrnila mizo. Ko je mož skadil svojo pipo in iz nje strkal pepel, postavila je Lizika na mizo skledico juhe. Potem mu je prinesel Ludovik na krožniku kos dobrega mesa, France pa na drugem tečne prikuhe. Resni vojak se je prijazno smehljal in kimal z glavo. Bilo mu je prav všeč, da so mu otroci tako marljivo stregli. Jed je pa vojaku tudi prav dobro dišala. Mej tem sede Ludovik v kot sobe in ne obrne očesa od vojaka.

Po kosilu je prišel vojaka obiskat tovariš; sede k njemu za mizo in se začneta prijazno razgovarjati. Ludoviku pa — slišati čez tako dolgo zopet svoj materni jezik — se je zdelo, da sliši nebeško godbo. Tako lepo mu je donelo na uho. Ne more se več premagati. Skoči s klopi, hiti proti vojakoma in ju prijazno pozdravi. Začudeno pogledata nežnega, zalega dečka v priprostej kmetske obleki, ki govori tako gladko francoski jezik. Niti trenotek nista dvomila, da je rojen Francoz; zato ga vprašata, kako je prišel sem. Ludovik jame pripovedovati, da je z materjo po-

potoval, da ga je preklicana kukavica zvalila v gozd, kjer se je zgubil. Tukaj ga je našel Lovrenec in vzel seboj v hišo. O svojej materi pa ni ničesa več slišal ali zvedel. Vojaka sta milovala ubogo siroto in bila prav prijazna do Lovrenca in Ivane. Rekla sta Ludoviku, naj pove svojim rednikoma, da se tudi ona dva zahvaljujeta za lju-bezen, katero mu skazujeta.

Drugo jutro je bilo vže po vsej vasi mej vojaki znano, da živi v vasi tudi mladi deček s Francoskega. Več vojakov je prišlo v hišo, da vidijo svojega mladega rojaka. Vsem je bil všeč ljubeznjivi deček. Častnik pa, ki je tudi slišal o mladem rojaku, povabi dečka na obed. Ludovik se praznično obleče, in Ivana mu lepo poravná njegove črnikaste, lepe kodre. Tako lepo napravljen gre k častniku. Stopivši v sobo se uljudno prikloni in častnika pozdravi. Potem reče, da si šteje v čast, da sme ž njim obedovati. Častniku je bil uljudni deček jako všeč. Ves čas se je razgovarjal ž njim, Ludovik pa je bil tudi zelo vesel in zgovoren.

Častnik je s svojimi vojaki zopet odšel iz vasi; od časa do časa so prišli drugi. Odsihdôb je bil Ludovik imenitna oseba v vasi. Čestokrat so po hišah nastali prepiri mej vojaki in domačimi, to pa le zato, ker eden drugega niso umeli. Poklicali so Ludovika in z nekoliko besedami je pogostokrat poravnal vso zadevo. Pogostokrat je stal pod vaško lipo nežni deček mej osivelimi občinskimi svetovalci in bradatimi vojaki, ki bi brez njegovega posredovanja ne bili umeli eden drugega. Obe stranki ste mu bili hvaležni. Marsikateri od-

delek vojakov je prišel v vas z resnimi obrazi in pretečimi pogledi. Ko pa jih je Ludovik v materinem jeziku prijazno pozdravil, razvedrila so se jim čela. S tem je odvrnil marsikako nesrečo, ki bi jo bila znabiti morala vas pretrpeti.

Kmetje so pa tudi sprevideli, koliko dobrega jim je vže Ludovik storil. Ko bi ne imeli Ludovika“, rekli so večkrat, „bila bi se nam vže čestokrat trda godila“. Zato je župan nasvetoval tole: Ker ima Lovrenec v svojej hiši vže mladega Francoza, ki je vže tolikokrat pomagal vasi iz zadrege, največ ne dobiva družih vojakov na stanovanje. Po ugovoru neznatne manjšine je bilo večini to všeč. S tem je bilo mnogo pomagano Lovrencu, ki je vendar težko redil svoje otroke.

Deveto poglavje.

Položaj je postajal vedno bolj resen. Francozi so zasedli vso z gozdi zaraščeno okolico, kjer je stala vas. Avstrijski vojaki so jih skušali pregnati od tod. Ne daleč od vasi nad jezerom, na močvirnatem, z raztrešenim grmovjem obrašenem kraji, se sprimate vojski. Prebivalci so stali tropoma na majhnem holmci in gledali. Videli so le dim in slišali pok pušk, zavoljo daljave in gostega dima niso razložili vojakov. Ludovik je bil eden prvih, ki je prihitel na visočino. Hitro mu je bilo srce, ko je opazoval boj. Bilo mu je, kakor bi vsaki strel zadel njegovo srce; mislil je, da vsaki strel lahko vzame enemu vojaku življenje. Usmljeni deček je bil zeló bled, stal je kakor kip in nem. Le to se mu je čudno zdelo, da se najpred

vidi ogenj, potem pa še le sliši pok čez nekoliko trenotkov.

Bitva je trajala do večera. Vže se je mračilo; tudi strel je potihnil. Zdaj prihiti v vas vaščan: bil je ves bled in preplašen. S tresočim glasom pripoveduje, kar je vedel o bitvi.

„Skoraj bi se mi bila slaba godila!“ pripoveduje. „Šel sem mirno svojo pot. Na enkrat čujem strel od obeh strani. Zašel sem ravno mej sovražnika, ki sta se zgrabila. Ob desni in levi so mi frčale svinčenke poleg glave. Strah in groza me obide. Nisem znal, kaj naj storim. Ves preplašen zlezem v bližnji grm; ostal sem skrit v grmovji, da je ponehalo grozno streljanje v daljavi. Na poti sèm sem videl francoskega častnika, ki je ranjen stokal in zdihoval. Rad bi mu bil pomagal, pa bil sem vesel, da sem sam zdrav odnesel pete. Za ves svet bi ne šel več v tako nevarnost Tekel sem, kar so me nesle noge“.

Ko Ludovik sliši o ranjenem vojaku, prosi milo kmete, naj gredó in ga v vas prinesó. Nekaj jih je bilo pripravljenih storiti to delo usmiljenja. Na enkrat pa se oglasi mej njimi mož, oni Krempelj, ki se je vedno kazal sovražnega do Ludovika in Lovrenca, in reče: „Ne, tega nikar ne storite! Zdi se mi, da se streljanje pušk zopet bližje sliši. Ali ne slišite pok in grom, kako po gozdu odmeva? Kako lahko katerega iz mej vas zadene krogla! ko bo boj končan, bodo vže sami skrbeli za ranjene; nas pa ti prav nič ne brigajo!“ Tako je modroval trdosrčni Krempelj.

Na te besede se ni nihče upal iti na pomoč ranjenemu vojaku. Ko je utihnil strel, razkropé se ljudje in gredó mirno domov. Le sam Ludovik še ostane in nastavlja uho ves v skrbah protu kraju, kjer bi znal biti ranjenec. Strel je umolknil in nastala smrtna tihota. V tej tihoti se zdi Ludoviku, da sliši glas, ki kliče pomoči. Dobri deček je imel do slehernega usmiljeno srce, posebno pa še do svojih rojakov. Ves strah ga mine in nič ga več ne more zadrževati. Hitro zdirja po holmci navzdol, teče poleg jezera in hiti proti kraju, od koder se mu zdi, da sliši stok. Pod neko vrbo je našel ranjenega vojaka. Ležal je na mokrih tleh; bil je videti še zeló mlad, pa bled, kakor smrt. Njegovo obličje je kazalo neko plemenitost in ljubeznjivost. Krogla ga je zadela v desno nogo in hudo ranila. Ker je bil boj jako hud, zmenil se ni prijatelj, niti sovražnik za ranjenega častnika. Sam si je obvezal rano s svojim robcem, da bi ustavil kri. Našel je tudi puško, katero je mej bojem zgubil vojak. Opiraje se na njo, je skušal priti v vas. Pa moči so ga zapustile; ves oslavljen se je zgrudil na tla pod vrbo, kjer ga je našel naš Ludovik. Rana ga je hudo sklela; lahka obveza mu tudi ni ustavila krvi. Poleg tega ga je mučila tudi huda žeja. Vže je jela razgrinjati noč svoja črna krila po okolici, in mrzel veter je bril čez hrib in plan. Ranjenec je vže mislil, da bo moral, zapuščen od vseh, na tem samotnem kraju izdihniti svoje dušo; zato jo je jel priporočati božjemu usmiljenju. Na enkrat zagleda zalega dečka v priprostej obleki poleg sebe. Zeló se začudi, ko ga ogovori v francoskem jeziku in

mu obljubi poln usmiljenja, pomagati. Mlademu častniku se je zdelo, da je prišel sam angelj z nebes k njemu. Potoži mu svojo žejo in bolečino. Ludovik reče, da mu hoče precej prinesiti hladne vode in poklicati ljudi na pomoč. Hitro teče v mlin, ki je bil nekaj sto korakov bližje, nego vas. Mlinarja prosi, naj vzame ranjenega vojaka pod streho, ker bi pod milim nebom znal še ponoči umreti.

Mlinar premišljuje nekaj časa in reče s skrbnim obrazom: „To bi bilo jako nevarno! Bitva je sicer nehala, vendar sem pred kratkim še slišal strel, in kakor se mi zdi, prav blizo. Ne upam sebe in svojih ljudi izpostaviti nevarnosti, da bi nas vojaki postrelili“.

Zdaj poklekne Ludovik pred mlinarja in ga s povzdignjenima rokama prosi, naj se za božjo voljo usmili nesrečnega „Le spomnite se usmiljenega Samaritana ter idite in storite tako“, reče mej drugim.

Te besede ganejo mlinarja; zato reče svojemu hlapcu, naj vzame nosilnico in gré z njim. Ludovik hiti pred njima z vrčem hladne vode. V dolgih požirkih pije častnik, ki je žeje kar kopernel. „Oj, kako so me okrepčali ti hladni požirki!“ reče. „Bog, ki poplača tudi požirek vode, ki jo podaš žejnemu, naj ti povrne stotero, kar si mi storil, blagi deček“.

Zdaj položita mlinar in hlapec ranjenega častnika rahlo na nosilnico. Ludovik je naenkrat zopet zginil. Komaj pa sta moža položila vojaka v mlinu na mehko posteljo, vže je bil zopet tukaj. Pripeljal je zdravnika, po katerega je bil šel v vas. Zdravnik obveže rano; zdela se mu je nevarna, vendar

reče, da jo upa z božjo pomočjo srečno zaceliti. Ludovik povè to ranjencu v francoskem jeziku; bil je zelo potolažen.

Postrežljiva mlinarica mu prinese še tečne juhe, in kmalo potem je sladko zaspal. Ludovik je še skrbel, da so v bolnikovej sobi prižgali lučico, ki je brlela vso noč. Potem je šel veselo domov. Bil si je svest, da je storil dobro delo in rešil ubogemu častniku življenje. Ta misel je napolnjevala njegovo srce s sladkim veseljem.

Drugo jutro je bil Ludovik zopet vže pri bolniku, preden je solnce vzšlo. Voščil mu je dobro jutro in ga vprašal ljubeznjivo, kako je počival po noči. Kmalo potem pride tudi zdravnik. Bolnikovo stanje je našel mnogo boljše. Mej drugim je rekel, da rabi za obvezanje rane mnogo cufanja. Ludovik teče hitro k svojej krušnej materi, da bi ga naročil. Ivana še prav za prav ni vedela, kako cufanje bi rabil zdravnik. „To pa jaz dobro vem“, reče Ludovik, „platnene nitke morajo biti. Z materjo sva veliko platna raztrgala za vojake. Hočem pokazati, kako se to dela“. Ivana prinese platna, in vsi otroci z Ludovikom ga pričnó cufati. Kmalo so napravili precejšen zavitek; s tem hiti Ludovik k zdravniku. Tudi prinese častniku čist robec in reče: „Vaš je ves krvav in ga ne morete več rabiti“.

„Častnika je postrežljivost blagega dečka zelo ganila. „Glej“, reče mu, „najprve hočem rabiti robec v to, da si obrišem solze hvaležnosti“.

Ludovik je obiskaval mladega častnika, ki ni imel žive duše, da bi se ž njim razgovarjal, več-

krat čez dan. Sedel je po cele ure poleg njegove postolje. Pripovedoval je častniku o svojem očetu, katerega se je le malo spominjal; poznal ga je le po pripovedovanji svoje matere. Čestokrat mu je pripovedoval tudi o svojej materi, o njenej ljubezni do njega, in da so morali bežati iz domovine. Omenil je tudi svoje lahkomišljenosti in nepokorščine, in kako se je zgubil v gozdu. „Oj, koliko žalost sem storil svojej dobrej materi. Če se spomnim materinih solz, ki so jih pretakali zavoljo mene, posili me vsakikrat jok“.

Častnik, še skoraj mladenič, se je spomnil solz svoje matere in očetove britke žalosti pri slovesu. Bil je sin bogatih starišev, ki so ga prav dobro vzgojili, ker je bil v vseh vednostih dobro podučen in pogumen mladenič, postal je tudi kmalo častnik.

„Čudno je, dragi Ludovik, da sva se morala sniti v tujej deželi, daleč proč od svojih starišev! Rešil si mi življenje, ljubi deček, in vsaki dan mi skazuješ novih dobrot. Zdaj sem reven in nimam niti novčiča. Ves denar in tudi žepno uro so mi vzeli sovražniki. Vendar pa upam, da pride še čas, ko ti bom mogel vsaj nekoliko povrniti ljubezen in se hvaležnega skazati. Bog te je vže naprej poslal v to vas, da mi rešiš življenje; pripustil je znabiti tudi, da sem prišel sem in ti bom kedaj še mogel pomagati“, reče Lebrun Ludoviku. Tako je bilo ime častniku.

Rana je bila od dné do dné boljša; zacelila se je prav lepo, če tudi počasi. Najbolj težko mu je delo, da je bil brez vsacega opravila. Če tudi

se je kratkočasil po več ur z Ludovikom, vendar mu je bilo semtertje dolg čas. Necega dné mu pri-
nese Ludovik več francoskih knjig, katere so mu
dali gospod župnik. Knjige so bile resnega zapo-
padka, bolj za poduk nego kratek čas, — vendar
jih je častnik rad prebiral. Pogostokrat se je čudil,
da te knjige, za katere se do dosihdôb ni dosta
brigal, opisujejo v tako lepej besedi najimenitnejše
resnice krščanske vere. Pozneje je pogostokrat
rekel, da so te knjige zeló vpljivale na razvoj nje-
govega uma in blaženje srca.

Mej tem so zasedli zopet francoski vojaki
okolico. Več častnikov in vojakov je prišlo v vas.
Zeló so bili veseli, ko so našli izvrstnega častnika,
Lebruna še živega. Vsi so ga ljubili in čislali, pa
ménili so, da je že mrtev. Vsi so hvalili usmilje-
nega Ludovika. Častnik je toliko okreval, da je
vže mogel hoditi, opiraje se na palico. Poslali so
ga v vojaško bolnišnico v bližnje mesto, da bi pri
dobrej postrežbi popolnoma okreval. Pred odhodom
se zahvali vsem svojim dobrotnikom; posebno pri-
srčno se posloví od Ludovika. „Nikar ne jokaj,
ljubi Ludovik! Ne ločiva se za vselej; še se bova
videla“.

Stotnik s svojimi vojaki je še nekaj časa
ostal v vasi. Ko je imel tudi ta odriniti in je bil
s svojimi vojaki pripravljen na odhod pod lipo,
pokliče župana in druge može. Zbralo se je pa
okoli lipe tudi več družih ljudi, žên in otrôk. Stot-
nik jih pohvali, da so tako ljubeznjivo vsprejeli
Ludovika. Potem pa govori tako: „Blagi deček je
veliko pomagal francoskim vojakom, posebno pa še

ranjenemu častniku. Nasproti pa morate tudi vsi pripoznati, da smo lepo ravnali z vami, bili z malim zadovoljni in vam prihranili nepotrebnih troškov. Znano vam je tudi, da ima srenja plačati še precejšnjo svoto vojskeinega davka. Vrhovni poveljnik, ki je zvedel o vašem prijaznem in ljubeznjivem vedenji do Ludovika, odpustil vam je ves davek. Tukaj izročim županu pismeno potrdilo, da nimamo ničesar več od vas zahtevati. Za vse to pa se imate zahvaliti blagemu dečku Ludoviku!“ Potem seže v roko županu, mlinarju, posebno pa še Lovrencu, zasede konja, — boben zapoje in vojaki korakajo iz vasi.

Kmetom je bila jako všeč stotnikova zahvala in posebno da jim je odpustil davek. „Ali vam nisem rekel“, oglasi se zdaj ta, zdaj oni, „naj sprejmemo Ludovika v vas!“ — Oni pa, ki so bili proti temu, posebno Krempelj, so molčali in pobesili glave. Župan reče: „Vendar je dobro, da smo slušali modri svet gospoda župnika. V resnici so pobožen in moder mož! Povedali so naprej, da bo vsej vasi na korist, če tudi je uboga sirota. To se je zdaj zgodilo.

„Da, da, tako je! pritrди eden kmetov, „Vedno ostane resnica, kar smo se vže otroci učili: „Blagor usmiljenim, ker bodo usmiljenje dosegli“. Vsi mu prikimajo!

Deseto poglavje.

Sklenili so premirje. Vže več tednov sem nisi videl v Cirknem vojaka. Vsi so se veselili, ker so mislili, da bo mir kmalo sklenjen. Zdelo se je

vaščanom, da sije solnce nad vasjo mileje in prijetnejše. Le Lovrenca in njegove je zadela velika žalost. Dolžili so ga, da je Bogatinu, najimovitejšemu kmetu v vasi, vzel precejšnjo svoto cekinov.

Stvar pa je bila ta-le: Lovrenec je na vrtu tega posestnika požlahtnjeval drevesca, ker je prav dobro umel. Vrt je bil ograjen z zidom, ki pa je semtertje vže razpadal. Ker ni imel družega pripravnega prostora, položil je cepiče in drugo orodje na zid. Ravno na onem kraju je bil Bogatin skril v zid več cekinov. Prostor je zopet zadelal z opeko, vendar si lahko prišel do denarja, ker si jo lahko potegnil iz zidu. Bal se je namreč, da ne bi mu sovražnik vzel denarja, zato ga je skril v zid. Ko je sovražnik zapustil vas, šel je po svoj denar; ali kako se prestraši, ko ga več ne najde. Njegov sum je letel na Lovrenca. Znal je, da je bil Lovrenec v denarnih zadregah, ko je imel plačati najemščino. Vsaj ga je Lovrenec takrat, ko je pri njem drevesca cepil, tudi prosil, naj mu posodi denar. Prestrašeni mož poizveduje na tihem in zvé od grajskega služabnika, da je Lovrenec z zlati plačal dolžno najemščino. Zdaj je bil mož več, nego prepričan, da mu je Lovrenec vzel cekine. Zato gré v Zagorje k oskrbniku, ki je bil ob enem tudi sodnik, in toži Lovrenca zavoljo tatvine. Oskrbnika je ta tožba jako iznenadila; nič kaj ni verjel. Imel je še zlate, s katerimi je Lovrenec plačal dolg. Zato vpraša kmeta, kakšni so bili zlati, katere je skril v zid? Bili so ravno taki. Oskrbnik mu zdaj pokaže zlate. Mož reče ves vesel: „Ravno tisti so, katere mi je Lovrenec vkradel!“ — Vže

jih je hotel vzeti in v žep vtakniti. Ali oskrbnik ga zavrne, rekši: „Tako hitro pa ne bo šlo! Treba vam bo še nekaj časa potrpeti. Vendar moram še popred Lovrenca zaslišati in potem vso stvar sporočiti graščaku kot vrhovnemu sodniku“.

Oskrbnik pokliče Lovrenca in ga vpraša, kje je dobil zlate? Rekel je sodniku, da so bili všiti v gumbah na Ludovikovej suknji. V dokaz temu ima žena Ivana zapisano na tanko, koliko cekinov je našla v gumbah, kakor tudi vsaki krajcar, ki ga je porabila za Ludovika.

Precej veli oskrbnik sodnijskemu služabniku, naj gre po Ivano in prinese s seboj omenjeni listek. Ivana se je vsa tresla, ko je stopila v sodnijo. Bilo jej je vže to na veliko sramoto, da jo je sodnijski služabnik peljal v sodnijo. Zdaj odstopi Lovrenec, in sodnik zasliši Ivano. Vse, kar je povedala, vjemalo se je do pičice s tem, kar je govoril Lovrenec. Ko oskrbnik pregleda list, razvedri se mu čelo. Vendar pa reče: „To bi bilo dobro; pa kdo mi je porok, da niste pisali lista z namenom, da me preslepите in prekanite, ko bi prišla zadeva pred sodnijo?“

Zdaj pokliče tudi Ludovika; ker pa ni Ludovik prav čisto nič vedel o zlatih, letel je tem večji sum na Lovrenca in Ivano. Oskrbnik je bil strog, pa pravičen mož. Bil je v velikej zadregi; ni vedel, bi li verjel Lovrencu, ali imel vse za zvijačo in sleparijo. Ni se upal Lovrenca oprostiti, niti obsoditi. Pustil je zadevo, kakor je bila. V očeh mnogih ljudi pa sta bila Lovrenec in Ivana tatova.

Po Cirknem je vzročil ta dogodek razne govorice in sumničenja. Po hišah, na polji in kjer sta se dva sešla, govorili so o tem. Otroka France in Lizika sta se čestokrat domov prijokala ter tožila očetu in materi, da ju drugi otroci zmirjajo s tatovi.

Lovrenec in Ivana sta imela sicer v vasi mnogo prijatlov; ti so rekli, da sta poštena, razumna, krepstna, miroljubna in delavna. Bilo jih pa je tudi veliko, ki so ju le postrani gledali. Vže to ni bilo mnogim všeč, da sta se v vasi naselila. Grajali so zavoljo tega marsikatero njuno dobro in lepo navado, ki je bila vredna, da bi jo tudi drugi posnemali, pa v vasi dosihdob ni bila v navadi. Nekaterim tudi ni bilo všeč, da je imel Lovrenec v najemu lepo kmetijo. Znani hudobni Krempelj bi bil vže popred rad dobil v najem lepo kmetijo. Zato je skušal pregovoriti posestnike, ki so se ga balí, naj mu ne vikšajo najemščine; ker so se ga balí, niso mu dražili najemščine. Krempelj je vže tudi res mislil, da je dobil posestvo v najem za majhno svoto. Hudo se je jezil, ko je mesto graščakovega potrdila prišel Lovrenec kot novi najemnik. Od tistega časa je bil tudi sovražnik Lovrenčev; to sovraštvo je tudi vedno kazal in slabo govoril o Lovrenci pri vsaki priliki. Zdaj pa je po vseh krčmah kar naravnost trdil, da je Lovrenec lažnivec in tat. Sebični Bogatin mu je to tudi prav rad verjel in dolžil oskrbnika, češ, da ni pravičen sodnik, ker mu ni hotel precej dati nazaj zlatov; posebno pa ker ni obsodil Lovrenca, da mu mora povrniti še ostale cekine.

Tudi Ivana je imela svoje sovražnice. Bila je doma iz nekega daljnega trga. Stariši so jo pridno pošiljali v šolo in prav dobro vzgojili. Bila je lepega, plemenitega vedenja; tudi se je oblačila drugače, nego žene v vasi. Če tudi njena obleka ni bila dražja, vendar je bila bolj okusna in lepša. Zato so jo nekatere žene vedno bolj zavidljivo pogledovale. Zdaj so jo pa nekatere kar očitno zaničevale in se je ogibale.

Lovrenec se je tolažil z zavestjo, da je nedolžen; Ivana pa je bila jako žalostna; pogostokrat je na tihem bitko jokala. Čestokrat jo je Lovrenec tolažil. Ko je nekega večera vže pozno v noči sedela pri oknu in jokala, reče jej mož: „Ljuba Ivana, nikar ne jokaj! Poglej blede luno na nebu, kako prijazno sveti! Rayno zdaj pa se jej bliža teman oblak, ki jo bo zakril. Pa potrpi le nekaj časa. Glej, vže je šel oblak naprej, in prijazna luna sveti ljubo in milo, kakor poprej. Tako se godi tudi človeku, ki si je svest nedolžnosti. Hudobni in obrekljivi jeziki ga morajo očrnuti nekaj časa pred ljudmi. Popreje ali pozneje pa pride na dan njegova nedolžnost. Tako bo ljubi Bog razkropil tudi črne oblake, ki temné najino nedolžnost. Prišel bo trenotek, ko bodo vsi gledali tako jasno najino nedolžnost, kakor gledava zdaj blede luno.

Enajsto poglavje.

Bilo je lepo jesensko jutro. Ker je bila nedelja, šla sta Lovrenec in Ivana s svojimi otroci, kakor navadno, k božji službi. Otroci so bili prav

židane volje. Ivana pa je bila zeló žalostna in zamišljena. Jako jo je žalilo v srce, da jo praznično oblečeni ljudje, ki so stali pred cerkvíjo, niso pozdravljali, kakor popred. Le zaničljivo so se ozirali na mimo gredoče. Mej sveto mašo je prav goreče molila in zdihovala k ljubemu Bogu, naj ju reši sramote in razodene ljudem, da nista tatova, za kar ju imajo.

Ko mine božja služba in stopita Lovrenec in Ivana s svojimi otroci iz cerkve, glej! vidita pred hišo stati lepo kočijo; v vanjo so bili vpreženi štiri lepi konji. Svojim lastnim očem nista mogla verjeti in umeti, kaj to pomeni. Slišala sta pa govoriti ljudi, ki so šli pred njima, tako: „To je grajska kočija! Hvala Bogu, da sta graščak in njegova blaga gospa zopet prišla!“

Res je stala pred vrati Lovrenčeve hiše zagorska grajščakinja. Poleg nje je stala še druga gospa, vitke rasti in plemenitega vedenja. Ljudje jo niso poznali. — Ko Ludovik zagleda tujo gospo, zavpije na ves glas: „O moj Bog! o moja ljuba mati so!“ in hitro teče proti tujej gospej. Mati poljubi in objame svojega zgubljenega sinčka in se veselja joka. Tudi Ludovik ihti, da ne more besedice več spregovoriti. Tudi ljudem, ki so videli to nepričakovano snidenje, stopile so solze v oči. Šepetali so eden drugemu: „Ta lepa, plemenita gospa je Ludovikova mati! kedo bi se bil nadejal, da je sin tako plemenitih starišev!“

Ker se je pred hišo nabiralo vedno več ljudi, peljala je zagorska grajščakinja veselega Ludovika in njegovo mater v sobo. Veliko veselje je mater

tako zeló prevzelo, da skoraj ni mogla več stati; zato sede na klop Vesela ogleduje svojega Ludovika. „Oj, kako si zrasel od kar te nisem videla, in kako zdrav in čvrst si postal!“ reče. Prav vseč jej je tudi bilo, da je bil čedno in snažno oblečen. Njegova poprejšna obleka mu je postala premajhna; imel je čisto novo ki je bila ravno tako narejena. Njegov zavratnik, če tudi iz navadnega platna, je bil lepo bel. Kodraste lase je imel lepo razčesane. Mati so ga spraševali o mnogih rečeh. Ni mogel prehvaliti, kako ljubeznjivo sta ga Lovrenec in Ivana sprejela in kako dobrotljivo ves čas zanj skrbela.

Potem pripoveduje Ludovikova mati, kako je bila žalostna in v skrbah, ker ga je zgubila, in kar se jej je od tistega časa vse prigodilo; kako žalostni so bili oče, ko so zvedeli, da se je Ludovik na poti zgubil. Ljubega očeta do zdaj še ni videla; kako je bila vesela, ko je zvedela, kje živi njeni ljubi sinček. Ker bodo pa v kratkem sklenili mir, upa ljubega očeta kmalu zopet videti. Oba, mati in sin, sta bila tako vesela in srečna, da sta na vse okoli sebe pozabila.

Lovrenec in Ivana nista besedice razumela, kar sta govorila mati in sin. Spoznala sta pa po živem govorjenji, po obrazu, pogledu in solzah, da sta neizrečeno srečna in vesela.

Ko se pričneta Ludovik in mati razgovarjati o rečeh, ki so bile zagorskej gospej vže zdavnej znane, prične govoriti z Lovrencem in Ivano. Izrazi jima svoje veselje, da sta tako usmiljena in dobrotljiva. Tudi jima pove, da je Ludovikova mati

grofinja in jako blaga in pobožna gospa. Morala pa je z Ludovikom, mladim grofom bežati iz domovine. Lovrenec in Ivana se jako začudita, ko slišita, da je Ludovik tako plemenitega stanu. Imela sta ga za otroka ubožnih starišev, ki so morali zapustiti domovino, da se po svetu preživé z delom svojih rôk.

Zagorska grajščakinja tudi pové, kako se je pripetilo, da je prišla Ludovikova mati tako nenadoma sem. Ves dogodek je bil ob kratkem ta-le: Ludovikova mati je bežala na Češko, kjer je v Pragi živela. Tudi zagorski graščak in graščakinja sta živela v tem mestu. Grofinja ni o tem prav nič vedela. Živela je v Pragi čisto sama za-se in ni zahajala v družbe. Oskrbnik je moral od časa do časa poročati o raznih zadevah, ki so se v Zagorji prigodile. Sporočil je tudi dogodek z zlati, ki so bili baje všiti v gumbah nekega francoskega dečka, moral je bežati s svojo materjo iz domovine, na potu se je pa zgubil. Zagorska gospa je pripovedovala ta čuden dogodek v neki družbi. Neka plemenita gospa, ki je bila tudi navzoča in znana z Ludovikovo materjo, povedala ga jej je. Grofinja je šla precej k zagorskej grajščakinji, da bi o tem bolj natanko zvedela. Oskrbnik je popisal ves dogodek prav obširno. Kraj, ime, dan, kdaj je zgubil mater, število zlatov, — vse se je natanko vjemalo. Grofinja ni prav nič več dvomila, da je deček, v čegar obleki so našli všite zlate, njen sinček Ludovik. Vsaj je sama na skrivaj v gumbе zašila zlate. Zeló je hrepenela zopet videti in objeti svojega zgubljenega otroka. Ni pa si upala iti

v Zagorje, ker je bilo sklenjeno le premirje in ne mir. Vedno so bili francoski vojaki še na Avstrijskem. Zagorski graščak pa je rekel grofinji: „Jaz in moja žena sva pripravljena precej iti v Zagorje. Če hočete iti z nama za tovarišico moje žene, obljubim vam, da se vam ne bo nič žalega zgodilo. V Zagorji pa bote imeli v naši graščini varno zavetje“. Grofinja je rada sprejela to ponudbo. Precej so šli vsi trije na pot.

Svoje pripovedovanje sklene graščakinja: „Tako so bili zlati vzrok, da je Ludovikova mati tako hitro sem prišla. Ko bi vaju ne bili po krivem obdolžili zavoljo zlatov, mogoče, da bi bila pretekla še leta in leta, preden bi bila našla grofinja svojega ljubega Ludovika“.

„Oj, zavoljo velikega veselja, ki ga imata Ludovik in njegova mati, pozabila sem popolnoma nezasluženo sramoto, ki me je zadela! Enako veliko je tudi moje veselje. Da, zopet sem se pričala, da more ljubi Bog vsako zopernost, ki nam jo pošlje, obrniti nam in drugim v prid“, odgovori Ivana.

Zagorska gospa zdaj opomni Ludovikovo mater, da je čas iti nazaj v Zagorje. Gospa vstane, obrne se k Lovrencu in Ivani, in se jima prav srčno zahvali za vse, kar sta storila Ludoviku dobrega. Ivana je prinesla še ostale zlate in zapisnik, kar je porabila za Ludovika. Ostali denar je hotela dati nazaj. Ludovikova mati pa jej reče: „Na to še misliti ni! Le obdržite denar! Na skrbi mi bo, da bom še v obilnejši meri poplačala ljubezen, ki sta jo tako obilno skazovala mojemu sinu“.

Ivana je zdaj hitro spravila Ludovikovo obleko skupaj. Čez nekoliko trenotkov sta prinesla Lizika in France, vsaki po eden zavitek. Ko je Ludovik videl, da se bo moral ločiti, postal je zelo žalosten. Na njegovem ljubeznjivem obličju se je kazala otožnost in jel je na ves glas jokati. Pristrčno se je poslovil od svojih rednikov; vse otroke pa je kot svoje brate in sestre poljubil in objel. Lovrenec, Ivana in vsi otroci so jokali. Tudi Ludovikovo mater je tako ganil ta prizor, da so jej stopile solze v oči.

„Zopet mi je nov dokaz“, reče, „da so vsi mojega Ludovika srčno ljubili, in da so ga imeli kakor domačega otroka“.

Zagorska gospa je jela tolažiti otroke, Lovrenca in Ivano: „Nikar ne jokajte, dobri ljudje! Vsaj se še Ludovik ne poslavlja za vselej od vas. Ostal bo pri nas v Zagorji še dolgo časa s svojo materjo. Čestokrat se bode še lahko videli“.

Zdaj stopi Ludovik s svojo materjo in graščakinjo v kočijo. Vsi se peljejo k gospodu župniku, da se zahvalijo tudi blagemu možu za ljubezen in dobroto, katero je skazoval Ludoviku. Potem se pa veselo odpeljejo v Zagorje.

Dvanajsto poglavje.

Ludovikova mati je ostala v Zagorji. Ko so sklenili mir, prišel je tudi njen mož tja. Però ni zmožno opisati veselje, katero je čutila srečna družina, ko so se po dolgem ločenju zopet videli oče, mati in nju edini sin Ludovik. Kakor veliko

je bilo njih veselje, tako velika je bila tudi njih hvaležnost do Boga.

Več ur so se veselo razgovarjali le o tem, kar so doživeli ta čas, kar se niso videli. Potem pa reče grofinja možu: „Zdaj morava pa tudi skrbeti, kako bova povrnila Lovrencu in Ivani, ker sta toliko dobrega storila Ludoviku“.

Svoja posestva na Francoskem sta sicer zgubila. Vendar sta imela precejšne svote še v hranilnici na Angleškem. Tudi je grofinja srečno rešila svoje dragocenosti. Prinese zabojček z dragocenostmi, odpre ga in reče: „Vse te drage kamene in bisere bi bila rada dala, da le zopet najdem svojega otroka! Ali ne bova zdaj vsaj enega teh dragih kamenov, vsaj ta-le lepi dijamant, porabila v to, da poplačava Lovrencu in Ivani ljubezen, katero sta skazovala Ludoviku? Prosim hočeva graščaka, naj nama proda kmetijo, katero ima Lovrenec v najemu. Podariti jo hočeva potem tem dobrim ljudem. Mogoče, da ta dragi kamen osreči ljudi, ki so pa to za nas tudi zaslužili“.

Grofu je bilo to všeč. „Da, ta dragi kamen hočeva prodati na prid teh dobrih in usmiljenih ljudi! Vsaj ste nam ohranila biser, ki se ne dá primerjati s tem dragim kamenjem — najinega ljubega sina Ludovika“, odgovori grof.

O tej zadevi govorita z graščakom in njegovo ženo. Gospej je bil prstan z dragim biserom jako všeč; zato je bila kupčija kmalu sklenjena. Tudi jej je bil prstan drag spomin na blago prijateljico. Zdaj veli graščak oskrbniku, naj spiše kupno pogodbo.

Graščak je hotel zdaj poslati po Lovrenca; grofinja pa reče: „Ne! Jaz in moj mož se hočeva sama peljati v Cirkno, in Ludovik sam naj izroči kupno pismo svojima ljubima rednikoma“.

„Prav tako! to je pa še boljše; tem bolj bo še to veselilo Lovrenca in njegovo blago ženo! Tudi jaz in žena se hočeva z vami peljati“.

Graščak je velel precej zapreči in peljali so se v Cirkno. Lepa kočija obstoji pred vežnimi vrati Lovrenčeve hiše. Ves vesel skoči Ludovik prvi iz kočije in poda Lovrencu kupno pismo. Lovrenec bere, ostrmi in ves ginjen pogleda proti nebu; Ivana pa se je veselja kar tresla. Ko se nekoliko umiri, sklene roki in reče s solznimi očmi: „O moj Bog, tako smemo zdaj to hišo, polje in travnike, ki smo jih imeli v najemu, imenovati svojo lastnino?“

„Tako je! Vaša prijaznost do uboge zgubljene sirote je prinesla vam in vašim otrokom lepo domačijo!“ reče zagorski graščak.

„Tako ne ostane nobeno dobro delo brez plačila. Če tudi včasih človek prejme vže na tem svetu plačilo za svoja dobra dela, — vendar ga čaka v nebesih še boljše in lepše plačilo!“ pristavi graščakinja.

Prebivalci v Cirknem se niso mogli dovolj načuditi imenitnim gostom, ki so obiskali Lovrenca. Še bolj pa so še strmeli, ko so zvedeli, kako darilo je dobil Lovrenec za svojo gostoljubnost in usmiljenje.

„Ko bi bila to naprej vedela“, rekla je Bogatinova žena svojemu možu, „vzela bi bila midva

mladega Francoza pod streho. Ne bila bi mirovala, dokler bi ga nama ne bil izročil Lovrenec“.

Ob enem pa je zdaj Bogatin tudi sprevidel, da je poštenega Lovrenca po krivem dolžil tatvine. Šel je k Lovrencu in spoznal svojo krivico. Prosil ga je, naj mu odpusti, ker ga je po vasi in okolici razupil za tatú po krivici.

Precej pa je svoj sum zdaj obrnil na drugega. Jel je sumničiti moža, katerega je imel za svojega najboljšega prijatla, soseda Krempeljna. Nemudoma je šel v Zagorje in se oglasi oskrbniku z novo tožbo zavoljo okradenih zlatov.

„Gotovo je zopet tako neumna tožba, kakor proti Lovrencu“, zavrne ga oskrbnik. „Vendar le mi razložite stvar!“

Bogatin začne prav obširno po njegovej navadi pripovedovati tako: „Ko so Francozi pridrli nenadoma v deželo, bil sem tako zmešan, da sem komaj vedel, kje mi stoji glava. Zeló me je skrbelo, kaj bo zdaj z mojimi dolžnimi pismi in gotovino, katero sem si z žuli svojih rok prihranil v dvajsetih letih. Rad bi bil svoj denar prav varno skril pred sovražnikom, pa sam nisem znal kam. Prašam svojega soseda Krempeljna za svét. Moder mož je, mislil sem si; saj mi je že čestokrat prav svetoval. Rekel mi je, naj skrijem svoj denar za opeko v vrtnem obzidji. Tam ga ne bo iskala živa duša. Dolžna pisma pa naj pustim, kjer so; za te se sovražnik ne bo brigal. Ta svét mi je bil jako všeč. Storil sem, kakor mi je svetoval. O polnoči, ko je po vasi vse spalo, splazim se tiho na vrt. Ker pa je bila noč silno temna, svetila mi je žena

s svetilnico. Vsaj sem moral dobro videti kraj, če sem hotel denar dobro skriti. Vendar mi je skriti denar rojil po glavi noč in dan. Kakor hitro so Francozi odnesli pete iz vasi, šel sem po svoje zlate. Ali tako sem se prestrašil, da bi bil skoraj strahu umrl, ko nisem več našel niti enega zlata. Vso noč nisem zatisnil očesa. Preden je zasijalo solnce izza gore, sem vstal, šel k svojemu sosеду Krempeljnu in trkal, trkal na vrata, da mi je odprl. Potožil sem mu svojo neizrečeno nesrečo“.

„Kaj pa je rekel vaš dobri sosed Krempelj na to?“ poprašča oskrbnik.

„I no! kaj je rekel? Smejal se je in me prav dobro ozmirjal. Besedoval je blizo takole: „Zdaj pa pač sprevidim, da le moder mož more moder svèt prav zvršiti. Ti pa si pravi bebec! Čemu ti je bilo treba svetilnice, ko si skrival denar. Lahko te je kdo videl. Zdaj se prav nič ne čudim, da so zlati ptiči zleteli iz gnezda, in ostalo vse prazno. Vendar ti morem še svetovati, kako jih lahko dobiš nazaj. Ali nisi videl, kako se je Lovrenec vedno plazil ob vrtnem zidu, ko je cepil tvoja drevesa? Kaj je imel pri zidu opraviti? Vže takrat sem ti rekel, da nikar ne jemlji tega človeka na delo. Verjemi mi, da ti ni nihče drugi, nego Lovrenec vzel zlate. Če si pameten, le toži ga!“

„Kakor vam je znano, storil sem tudi tako. Samo tega vam takrat nisem povedal da mi je Krempelj svetoval, kam naj svoj denar skrijem. Vsaj mi je bil pa tudi ostro prepovedal, da ne smem živěj duši povedati o tem modrem svētu“.

„Glej, glej“, reče sodnik sam sebi, „tako se je hotel hudobni Krempelj maščevati nad poštenim Lovrencem in ga sumničiti. Skoraj gotovo ga je hotel celó iz vasi spraviti, da bi nazadnje sam postal najemnik mesto njega“.

Potem vpraša oskrbnik kmeta: „Ali ste vže kakemu človeku povedali o svojem novem sumu?“

„Živej duši še o tem nisem črhnil besedice, odgovori kmet. „Vže dolgo časa sem stavil največje zaupanje na Krempelja, vendar mu prav ne upam in se ga bojim. Tudi ne sme zvedeti, da sem ga zatožil. Za božjo voljo vas prosim, nikar mu tega ne povejte!“

„Dobro“, reče oskrbnik, ki se pri vsej svojej resnosti ni mogel zdržati, da ne bi se smejal kmetovej priprostosti, „molčite tudi dalje, ko bo čas, vas bom vže zopet poklical“.

Oskrbnik je znal, da je Krempelj zvita glava. Zato si je mislil: „Prav verjetno je, da je hotel Krempelj dobiti zlate v svoje kremplje. Priprostemu in neskušnemu možu je le zato svetoval, naj skrije denar v vrtni zid, da bo vedel zanj in ga potem vzel. Krempelj je slab gospodar, ki tiči čez glavo v dolgovi; tudi je pijanec in igralec. Če je res denar vzel, gotovo ga je večinoma vže tudi napravil. To se bo pa prav lahko zvedelo“.

Oskrbnik pokliče svojega sodnijskega služabnika in mu na tihem pove vso zadevo. Potem mu pa naroči, naj poizveduje, če je Krempelj kak dolg v zlatu plačal ali sploh kje zlate izdal.

Čez nekaj dni pride služabnik zjutraj v pisarno in reče: „Svojih dolgov ni Krempelj niti

krajcarja plačal. Pač pa je v mestu v gostilni vso noč pijančeval in igral. Ker je pri igri zgubil veliko denarja, zmenjal je nekaj cekinov. Dva sem izmenjal in vam ju prinesel. Tukaj sta! Sta pa ravno taka, kakoršni so bili Bogatinu vzeti.

Oskrbnik precej po služabniku pokliče Krempeja in mu očita tatvino. Krempelj se prične jeziti in rotiti, češ, da se drznejo tako poštenega moža, kakor je on, dolžiti takega hudodelstva. Sicer ni mogel tajiti, da je res izmenjal cekine. Zagotavljal je pa z prisego, da jih ni ukradel.

„To je lahko mogoče“, reče resno in mirno sodnik. „Le povejte mi, kedo vam je dal zlate in vsa zadeva je poravnana!“

Zdaj Krempelj obledi. Ni vedel imenovati nobenega človeka, ki bi mu bil dal cekine. Moral je obstati tatvino. Bil je obsojen, da mora povrniti okradeni denar in razun tega kot tat in obrekovalec več let v težko ječo iti.

„Tako se godi ljudem“, reče oskrbnik, — „ki niso delavni in varčni in se igri in pijančevanju udajo. Nazadnje postanejo goljufi in tatovje. Slabo dejanje rodi slabo sadje, žalost in revščino. Le čednost in poštenost osrečita ljudi. Kakor je bila odkrita nedolžnost poštenega Lovrenca, tako tudi vaša zvijača in tatvina. Lovrenec je prejel za svojo poštenost in usmiljenje zaslužen plačilo, vi pa za svojo hinavščino in tatvino zaslužen kazen“.

Ker je imel Krempelj, veliko dolgov in moral tudi ukradene zlate povrniti, prišlo je njegovo posestvo, kakor pravimo na boben, in bilo na očitni dražbi prodano. Postal je berač in njegovi otroci

so prišli čestokrat v Lovrenčevo vežo prosit kosček kruha. Ljudje po vasi so si pa šepetali: „Vse to je Krempelj zaslužil s svojim zapravljivim življenjem, hinavščino in goljufijo, še bolj pa zavoljo njegove trdosrčnosti in neusmiljenosti do uboge sirote Ludovika. Hotel je pregnati revnega otroka iz Lovrenčeve hiše in vasi, zdaj pa je moral sam s svojimi otroci zapustiti svojo lastno hišo“.

Konec.

Ludovikova mati in zagorska graščakinja ste postali kmalo prav dobri prijatelji, tako sta si bila tudi oče in graščak zvesto udana prava prijatla; vsaj je obe družini vezala vez enako blagega mišljenja. Mir je bil sicer sklenjen; vendar so imeli izseljenci malo upanja, da bi se kmalu smeli vrniti v svojo domovino. Res se je pričela vojska zopet z vso silo. Armadi pa ste se bojevali po deželah, ki so bile daleč, daleč od Zagorja. Graščak in graščakinja sta svetovala Ludovikovim starišem, naj ostaneta v Zagorji dotlej, da pridejo boljši časi. Vsi trije so bili jako veseli, da so našli tako varno zavetje. Ostali so stariši z Ludovikom več časa v Zagorji, kjer so prav srečno in zadovoljno živeli.

Na francoske vojake so skoraj popolnoma pozabili. Nenadoma prijah necega dné francoski častnik z majhnim spremstvom konjikov v grad. Strežaj sporoči graščaku, da želi francoski major ž njim govoriti. Vse v gradu iznenadi ta obisk. Še bolj pa so se prestrašili Ludovikovi stariši. Grofinja je celó mislila, da so zvedeli, kje bivajo

in so prišli, da jih kot jetnike odvedejo na Francosko. Vendar je graščak velel, naj častnik vstopi.

Mlad, lep častnik v temno modrej vojaški opravi s zlatim zavratnikom stopi v sobo. Ko Ludovik zagleda častnika, skoči kvišku in mu hiti naproti. Major je bil oni častnik, ki je bil pri Cirknem hudo ranjen. Ker se je pa odlikoval s pogumom in razumom, postal je mej tem vže major. Več ur hoda od Cirknega je počival s svojim polkom. To priliko je hotel porabiti, da obiše svojega rešitelja Ludovika in vidi, kako se mu godi. Jezdil je vso noč. Prišedši v Cirkno, zvé, da je zdaj Ludovik pri svojih stariših v Zagorskej graščini. Brzo jezdi v Zagorje.

Veselo poljubi in objame Ludovika. Veselim starišem pa pripoveduje, kaj vse dobrega mu je storil Ludovik. Graščak ga vljudno povabi, naj ostane v gradu nekaj dni. Major odgovori: „Ne več, nego nekaj ur; ob določenem času moram biti točno pri svojih vojakih“. — Potem se prične z Ludovikovimi stariši pogovarjati o njih žalostnej osodi. Pri slovesu reče grofu in grofinji: „Upam, da vas bom kmalu zopet obiskal in razveselil vas in svojega mladega prijatla Ludovika z veselejšo novico“.

Major je ostal mož beseda. Čez nekaj časa je zopet prišel v Zagorje; bil je mir sklenjen. Ludovikovim starišem je prinesel pismo privoljenja francoske vlade, da se smejo vrniti v svojo domovino in da bodo dobili nazaj svoja posestva. Ker je imel major na Francoskem mogočne prijatelje, posrečilo se mu je, da dobi Ludovikovim sta-

rišem to privoljenje, katero je večina izseljencev še le čez več let dobila. Vse je hvalilo blagega dečka, ki je rešil vrlemn častniku življenje. Vsak je rekel, da se starišem tako usmiljenega dečka ne sme braniti vrniti se nazaj v svojo domovino.

Potem se je peljal major z Ludovikom in njegovimi stariši v Cirkno. Obiskal je gospoda župnika, ki mu je bil marsikatero dobro knjigo poslal ali pa sam prinesel. V zahvalo je podaril župniku lepo zbirko knjig v francoskem jeziku. Mlinarja in njegovo ženo, ki sta ga tako gostoljubno sprejela pod svojo streho in mu skrbno stregla, obdaroval je z razno tkanino za obleko. Ludovikovim nekdanjim rednikom je dal precejšno svoto denarja, češ, naj si kupita sama, kar se jima zdi najpotrebnejše in boljše. Vrh tega je dal Ivani in otrokom velik kos belega platna, rekši: „To platno je odškodnina za ono, ki ste ga porabili za cufanje“.

Majorju je bilo na veliko veselje, da je mogel Ludovika in njegove stariše spremiti nazaj na Francosko. Ludovik si je štel vse svoje žive dni v veliko srečo, da je preživel nekaj svojih otroških let na kmetih. Njegovo slabo zdravje se mu je jako ukrepilo; tudi za razvoj njegovega uma in srca je bilo to zelo koristno. Pobožne in dobre navade njegovih rednikov, ki so vsaki dan z molitvijo pričeli in končali, imeli pred vsem hudim nekaj svet strah in voljno sprejemali iz božjih rok vse trpljenje in težave življenja; poduk častitljivega in pobožnega župnika in pobožna božja služba v majhni vaški cerkvi — vse to je vzbujalo in utrjevalo v mladem srci ljubezen do vere in čednosti.

Domača pobožnost, očitna božja služba, beseda in zgled so prav lepo skupno vplivali, da je postal res pobožen in dober. Pri svojih revnih, s pičlim zadovoljnih rednikih se je učil, da človek lahko s pičlim srečno in zadovoljno živi. Zato je sovražil vso nepotrebno potrato v jedi in obleki. Življenje na kmetih se mu je prav prikupilo. Na Francoskem je najraje prebival na svojem gradu. Pa ne zato ker je bil lepo zidan in oskrbljen z lepo opravo, ampak ker je stal na lepem kraju sredi žitnega polja, cvetočih travnikov in košatega gozda. Najraje je občudoval v prostej naravi dela vsega mogočnega stvarnika. Imel je tudi veliko spoštovanje do kmetijskega stanu. Vsaj je z lastnimi očmi videl, koliko se trudijo in poté, da preživé druge stanovce, in kako blagi ljudje živijo pod marsikatero slamnato streho. To svoje mišljenje je v poznejših letih čestokrat očitno izrekel in grof mu je pritrdil.

„Bliščoba in gizdavost ste nas zapeljali“, rekel je grof, „da smo se oddaljili preveč od priproste narave; oni stanovi, ki so nam najbližje, posnemali so nas. Od tod izvira tudi vsa revščina in nered naše dobe. Če hočemo, da pridejo kedaj boljši časi, moramo se vrniti nazaj k priprostosti. Le na ta način se bo odpravila nezadovoljnost mnogih stiskanih mej narodom. Tudi mi bomo bolj zadovoljno, mirno in srečno živeli“.

Tako je mislila tudi Ludovikova mati. Največje veselje pa je našla v tem, da je premišljevala pota božje previdnosti v Ludovikovem življenju. „Bog mi ga je vzel“, rekla je, „da mi ga dá pametnejšega in krepostnejšega. Pisan metulj,

neznatna živalica, je dal povod celej vrsti dogodkov, ki so bili prava dobrota Ludoviku, pa tudi mnogim drugim ljudem. Mlademu, blagem možu, majorju, je bilo rešeno življenje; revna, pa poštena družina, Lovrenec s svojo ženo in otroci je prišel v boljše okoliščine; nam pa je bila zopet odprta pot v ljubo domovino, in da smemo živeti v gradu naših pradedov. V velikej nesreči sem bila večkrat prav obupana in malosrčna. Zdaj pa spoznam, da višja, neskončno modra in dobrotljiva moč vodi osodo ljudi in obrne vse na naš prid. To prepričanje, ta zavest je v vseh križih in težavah trdna in močna palica, na katero se moremo opirati, da ne onemagamo na poti v našo boljšo domovino.

